

မိလ်တန်ဟာဂီ

လင်းတည်ဦး

လူငယ်
စာအုပ်

ကမ္ဘာ့အထင်ကရ ပုဂ္ဂိုလ်များ - ၂၇

သားနဲ့သမီး စာအုပ်တိုက်မှ ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးသော
ကမ္ဘာ့အထင်ကရ ပုဂ္ဂိုလ်များ စာအုပ်တွဲများ

- ၁။ မာသာထရီဇာ - တင်မောင်မြင့်
- ၂။ ဖရက်ဒရစ် ဒေါက်ဂလပ် - ခင်မောင်တိုး(မိုးမိတ်)
- ၃။ ဘင်ဖရင်ကလင် - စိန်ဝင်းစိန်
- ၄။ လီယိုနာဒိုဒါဗင်ချီ - ကျော်လင်းဆွေ
- ၅။ ဂယ်လီလီယို - လင်းစန်
- ၆။ ချားစ်ဒါဝင် - မောင်တင်ဦး(ရုက္ခ)
- ၇။ ခရစ္စတိုဇာ ကိုလံဘတ် - ခင်မောင်တိုး(မိုးမိတ်)
- ၈။ မာလာလာ - တင်မောင်မြင့်
- ၉။ အဲလ်ဖရက် ဟစ်ချ်ကော့ - ရဲကောင်းထက်
- ၁၀။ အဲလ်ဗစ်ပရက်စ်လီ - ကျော်လင်းဆွေ
- ၁၁။ အင်ဒီဝါးဟိုး - စိန်ဝင်းစိန်
- ၁၂။ အဲလ်ဘတ် အိုင်းစတိုင်း - ဌေးဝင်းနှစ်
- ၁၃။ ဟယ်လင်ကယ်လာ - ဆုမြတ်မွန်
- ၁၄။ ဂျက်စီအိုဝင် - ကျော်လင်းဆွေ
- ၁၅။ စတီဗ်ဂျော့ဘ်စ် - ဆန်းလင်းထွန်း

- ၁၆။ ဘီလ်ဂိတ်စ် - လင်းတည်ဦး
- ၁၇။ အင်နီဇရန် - စိန်ဝင်းစိန်
- ၁၈။ ဂျိန်းဂူဒဲလ် - နော်ဇာ
- ၁၉။ ရေချယ်ကာဆန် - အေးငြိမ်းစံ
- ၂၀။ ဇရန်စ်လွိုက်ရိုက်တ် - အာသာမျိုးသန့်
- ၂၁။ မာတင်လူသာကင်း ဂျူနီယာ - တင်စိန်(ပထဝီ)
- ၂၂။ မဟတ္တမဂန္ဓီ - စိန်ဝင်းစိန်
- ၂၃။ အလက်ဇန္ဒြား ဂရေဟမ်ဘဲလ် - တင့်ဇော်
- ၂၄။ မေရီအင်တိုင်းနက် - နော်ဇာ
- ၂၅။ ဂရင်းညီနောင် - မြင့်ဆွေဦး
- ၂၆။ မိုဟာမက်အလီ - ထင်အောင်ကျော်

ယခု

- ၂၇။ ဝီလ်တန်ဟာရီ - လင်းတည်ဦး

Who Was Milton Hershey?

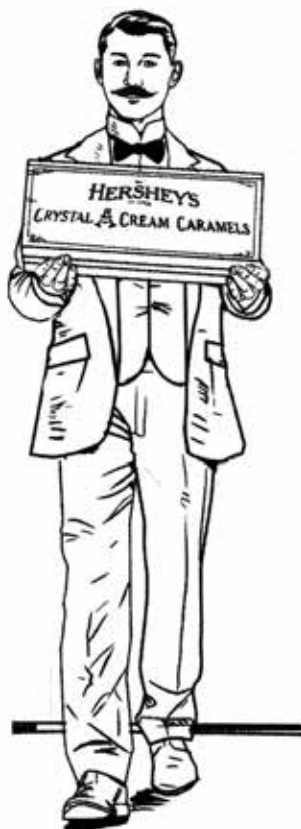
Written by James Buckley Jr.

Illustrated by Ted Hammond

သားနိုသမီး စာအုပ်တိုက်

စာအုပ်အမှတ် - ၁၂၁

ကမ္ဘာ့ အထင်ကရ ပုဂ္ဂိုလ်များ - ၂၇

ပီလ်တန်ဟာဂီ

လင်းတည့်ဦး

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

မျက်နှာဖုံးနှင့် အတွင်းဒီဇိုင်း - မြတ်သက္ကဉ်း

ကွန်ပျူတာစာပီ - Dream City

ထုတ်ဝေသူ - ဦးဝင်းမျိုး(စုဝ်စာအုပ်တိုက်)

အမှတ် ၂၁၂၊ ၃၁ လမ်း(အထက်)

ပန်းပဲတန်းမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့

ပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်မျိုးမျိုးအေး(စုဝ်ပုံနှိပ်တိုက်)

အမှတ် ၃၃၀-၃၃၂၊ အောက်ပုဇွန်တောင်လမ်း

ပုဇွန်တောင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့

ပုံနှိပ်ခြင်း - ပထမအကြိမ်၊ ၂၀၁၇၊ အောက်တိုဘာလ

အုပ်စု - ၀၀၀၀

တန်ဖိုး - ၁၅၀၀ ကျပ်

လင်းတည်ဦး

ပီလ်တန်ဟာရီ/ လင်းတည်ဦး-ရန်ကုန်

စုဝ်စာပေ၊ ပထမအကြိမ်၊ ၂၀၁၇

စာမျက်နှာ ၁၂၀၊ ၁၃၄ စင်တီ x ၂၁၆ စင်တီ

(၁) ပီလ်တန်ဟာရီ

စာဖတ်သူသို့

မြန်မာကလေးစာပေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ကလေးစာပေများကို မြန်မာစာဖတ်ပရိတ်များ ထိတွေ့ ဖတ်ရှုစေရေးတို့ကို ရည်ရွယ်လျက် သားနှင့် သမီးစာအုပ်တိုက်မှ ကလေးဖတ်စာအုပ်များ ထုတ်ဝေလာခဲ့သည်မှာ ၃ နှစ်တာမျှရှိခဲ့ပါပြီ။ ဘာမျှမကြာမြင့်လှသေးသော ထို ၃ နှစ်တာ ကာလအတွင်း ကလေးစာအုပ်ပေါင်း ၈၀ နီးပါးမျှ ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုစာအုပ်များမှာ အများအားဖြင့် ဘာသာပြန်လက်ရာများဖြစ်ကြပြီး ငယ်ရွယ်သော ကလေးသူငယ်များ ဖတ်ရှုလေ့လာရန်အတွက် ကလေးစာပေ (children's literature) များဖြစ်ကြပါသည်။

သားနှင့် သမီးစာအုပ်တိုက်အနေဖြင့် ဘာသာပြန် ကလေးစာပေများကိုသာမက ပင်ကိုရေး ကလေးစာပေများကိုလည်း ထုတ်ဝေသွားရန် ရည်ရွယ်ထားသလို လူငယ်စာဖတ်သူ (young reader) များအတွက် အကျိုးများ တန်ဖိုးရှိစေမည့် လူငယ်စာပေများကို ရွေးချယ်ထုတ်ဝေသွားရန် ကြိုးပမ်းစီစဉ်ခဲ့ပါသည်။ ယခုထုတ်ဝေလိုက်သော ဤစာအုပ်တွဲများသည် သားနှင့် သမီးစာအုပ်တိုက်၏ လူငယ်စာစဉ်အဖြစ် ထုတ်ဝေသော ကနဦးအစီအစဉ် သို့မဟုတ် ပထမခြေလှမ်းဟု ဆိုချင်ပါသည်။

လူငယ်စာစဉ် ပထမခြေလှမ်းအဖြစ် ထုတ်ဝေလိုက်သော ဤစာအုပ်များသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အခြေစိုက် Penguin Young Readers Group ၏ Grosset & Dunlap စာအုပ်တိုက်မှ ထွက်ရှိခဲ့သည့် Who is...? / Who was...? စာအုပ်စီးရီးကို မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရာ၌ သူ့မှုရင်း အဘော်အတိုင်း ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သလို ပါဝင်သော သရုပ်ဖော်ပုံများကိုလည်း သူ့မှုရင်းအတိုင်းပင် ပြန်လည်ထည့်သွင်း ဖော်ပြပေးထားပါသည်။

ယခုစီးရီးသည် ကမ္ဘာ့နယ်ပယ်ပေါင်းစုံတွင် အထူးထင်ရှားသော လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏အကြောင်း ဖြစ်ပြီး စာဖတ်သူများအနေဖြင့် လေ့လာမှတ်သား သင်ခန်းစာယူဖွယ်ရာ ဗဟုသုတနှင့် အချက်အလက်များ များစွာ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့အပြင် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိဖြစ်သဖြင့် ရသဝတ္ထု စာအုပ်များဖတ်ရှုရသကဲ့သို့ခံစားမှုပေးစွမ်းနိုင်သလိုသူတို့ဖြတ်သန်းခဲ့ကြရာ ခေတ်အလိုက်၊ နိုင်ငံအလိုက် သမိုင်းနောက်ခံကားများကိုလည်း တွေ့မြင် သိရှိနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။

သားနှင့် သမီးစာအုပ်တိုက်မှ ယခု Who? စီးရီးဖြစ်သည့် 'ကမ္ဘာ့အထင်ကရ ပုဂ္ဂိုလ်များ' ကို မချွင်းမချန်ဘဲ စီးရီးအပြည့်အစုံ ဘာသာပြန် တင်ဆက်သွားမည်ဖြစ်သလို နောက်ထပ်စီးရီးများ ဖြစ်သော Where? နှင့် What? (ကမ္ဘာ့အထင်ကရ နေရာများနှင့် ကမ္ဘာ့အထင်ကရ အဖြစ်အပျက်များ) ကိုလည်း လူငယ်စာစဉ်အဖြစ် ဆက်လက်စီစဉ် ထုတ်ဝေသွားရန် အားထုတ် ကြိုးပမ်းလျက် ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် စာဖတ်သူများ၊ အထူးသဖြင့် လူငယ်များအနေဖြင့် အသိဉာဏ်ပညာ မြင့်မားကာ ဗဟုသုတ တိုးပွားစေခြင်း အလို့ငှာ ဆက်လက်ရှာဖွေ ဖတ်ရှုကြရန်လည်း တိုက်တွန်း လိုပါသည်။

မြန်မာစာပေလောကအတွင်း၌ ခေတ်မီသော ကလေးစာပေနှင့် လူငယ်စာပေများ တိုးပွားဖွံ့ဖြိုးစေရေးအတွက် ရည်သန်လျက် ဤစာအုပ်တွဲများကို မအားလပ်သည့်ကြားမှ ဝိုင်းဝန်း ပြန်ဆိုပေးကြသော စာရေးဆရာများနှင့် အားပေးဖတ်ရှုကြသော စာဖတ်ပရိတ်သတ်များအားလုံးကို ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဆိုပါရစေ။

သားနှင့် သမီး စာအုပ်တိုက်

မာတိကာ

- မိလိတန်ဟာရှိဆိုတာ ဘယ်သူလဲ	၁၃
အခန်း ၁။ လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ရမယ့်အချိန်	၁၆
အခန်း ၂။ ကင်ဒီထုတ်လုပ်သူ လူငယ်လေး	၂၂
အခန်း ၃။ အောင်မြင်ပြီ	၃၈
အခန်း ၄။ မစွတာဟာရှိ ချီကာကို သွားပြီ	၄၄
အခန်း ၅။ ကစ်တီ	၅၃
အခန်း ၆။ ချောကလက်ဖြူ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု	၆၆
အခန်း ၇။ ဥစ္စာဓနတွေ မျှဝေလှူဒါန်း	၇၂
အခန်း ၈။ ကစ်တီကွယ်လွန်ပြီးနောက်ပိုင်း	၉၁
အခန်း ၉။ ချောကလက်မတည်ရင်းနှီးငွေတွေ ဆက်လက်ရှင်သန်နေဆဲ	၁၀၆
- မိလိတန်ဟာရှိ၏ ဘဝဖြစ်စဉ်	၁၁၄
- ကမ္ဘာဖြစ်စဉ်	၁၁၅

ပိပ်တန်ဟူ၍ဆိုတာ ဘယ်သူလဲ

၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်လောက်က အမေရိကန် ကင်ဒီဆိုင်တွေဟာ အခုခေတ် ဆိုင်တွေနဲ့ ကွာခြားလွန်းလှပါတယ်။ ကင်ဒီဆိုတာ ကင်ဒီဆိုင်တွေမှာ အထူး သီးသန့်ရောင်းချတဲ့ အထူး သီးသန့်ပစ္စည်းပါ။ ဝယ်သူတွေဟာ အဲဒီ ပစ္စည်းကို လက်နဲ့ မထိမကိုင်ခဲ့ကြပါဘူး။ ထုပ်ပိုးစက္ကူနဲ့ အတောင့်အနေနဲ့လည်း မရနိုင်ခဲ့ပါဘူး။ စင်ပေါ်မှာလည်း ပြသမထားဘဲ ကောင်တာနောက်က ကရား ထဲမှာ ရှိနေတာပါ။ အရောင်းစာရေးတွေက ကင်ဒီကို တစ်ခါဝယ်ရင် တစ်ခါ

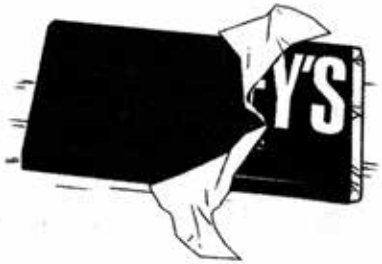

အိတ်နဲ့ ထုပ်ပိုးရောင်းချပါတယ်။ ထောပတ်၊ သကြားခဲ၊ တော်ဖီ၊ နို့သကြားခဲ
 အမာ၊ သကာသကြားခဲ၊ တက်ဖီ စတဲ့ ကင်ဒီအမျိုးအစား အမျိုးမျိုးကို
 သကြားကနေ အနံ့အရသာ၊ အရောင်အမျိုးပေါင်းများစွာနဲ့ ပြုလုပ်ပါတယ်။

အဲဒီလို ရွေးချယ်စရာတွေ အမျိုးမျိုးရှိနေပေမဲ့ ဝီလ်တန်ဟာရှိက
 အဲဒီထဲမှာ မပါဝင်သေးတဲ့ အရာတစ်ခုကို သိနေခဲ့တယ်။ 'ချောကလက်' ပေါ့။
 ဝီလ်တန်ဟာရှိဟာ ပင်ဆိလ်ဗေးနီးယားက အောင်မြင်တဲ့ ကာရာမဲလ်ကင်ဒီ
 ထုတ်လုပ်သူတစ်ဦးပါ။ အမေရိကန်အနည်းစုလောက်ပဲ နို့ချောကလက်ကို
 မြည်းစမ်းကြည့်ကြဖူးပေမဲ့ သူကတော့ ဥရောပမှာ မြည်းစမ်းကြည့်ခဲ့ဖူးပါပြီ။
 သူက ချောကလက်ဟာ တခြားကင်ဒီတွေထက် ပိုကောင်းတယ်လို့ ထင်ခဲ့ပါ
 တယ်။ သူ ထုတ်လုပ်ရောင်းချနေတဲ့ ကာရာမဲလ်ကင်ဒီထက်တောင် ပိုကောင်း
 မယ်လို့ ထင်နေမိတယ်။

ဟာရီဟာ နို့ချောကလက်ကို အမေရိကကို ယူဆောင်လာဖို့ သူ့ရဲ့ စွမ်းအားတွေနဲ့ အချိန်တွေကို အသုံးပြုခဲ့ပါတယ်။ နှစ်အတန်ကြာ စမ်းသပ် အပြီးမှာတော့ သူ့ရဲ့ စိတ်ကူးအိပ်မက်ထက် ကျော်လွန်ပြီးတော့တောင် အောင်မြင်ခဲ့ပါတယ်။ 'ဟာရီချောကလက်' (တောင့်) ဟာ အမေရိကန်တွေ ကင်ဒီ ဝယ်ယူစားသုံးပုံ နည်းလမ်းကို ပြောင်းလဲပစ်လိုက်ပါတယ်။ လူတိုင်း ဝယ်နိုင်တယ်။ သယ်ဆောင်ရ လွယ်ကူ တယ်။ တစ်ခုချင်း ထုပ်ဖိုးထားပါတယ်။ ချောကလက်ကို ဆေးပစ္စည်းဆိုင်၊ ကုန်စုံဆိုင်တွေမှာ ရောင်းချလာပါ တယ်။ အအောင်မြင်ဆုံးကတော့ လူတိုင်း ဝယ်ယူစားသုံးလာနိုင်ခဲ့တာ ပါပဲ။

မိလ်တန်ဟာရီရဲ့ အဲဒီအောင်မြင်မှုဟာ အခြားစိတ်ကူးသစ်တွေ ကိုလည်း လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့တယ်။ မြို့တွေကို ဖန်တီးတာ၊ ထုတ်လုပ်ပုံ နည်းစနစ် တွေ တိုးတက်လာစေတာ၊ ကလေးတွေကို ကူညီထောက်ပံ့တာ၊ လူ သန်း ပေါင်းများစွာ ယနေ့ထိတိုင် နှစ်သက်နေကြတဲ့ ချောကလက်ရဲ့ ကြွယ်ဝတဲ့ အမွေအနှစ်ကို ချန်ထားရစ်ခဲ့တာတွေပါပဲ။

အခန်း - ၁ လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ရယ်အချိန်

ချောကလက်ကို နှစ်သက်တယ်ဆိုရင် နှစ်စဉ် စက်တင်ဘာ ၁၃ ရက်နေ့ကို ဂုဏ်ပြုသင့်ပါတယ်။ ၁၈၅၇ ခုနှစ်၊ အဲဒီနေ့မှာ ပင်ဆီလ်ဗေးနီးယားပြည်နယ်၊ ဟော့ကားစ်ဗီးလ်က အိမ်တစ်အိမ်မှာ မိလ်တန် စနေဝလီဟာရှိကို မွေးဖွားခဲ့တာပါ။ ဟော့ကားစ်ဗီးလ်ဟာ ချစ်စရာကောင်းတဲ့ လက်ဘနွန် တောင်ကြားလွင်ပြင်မှာ တည်ရှိပါတယ်။ မိလ်တန်ဟာ နောက်ပိုင်းမှာ ချောကလက်ကြောင့် ကမ္ဘာကျော်ခဲ့ပေမဲ့ သူ့တစ်ဘဝလုံးနီးပါး အိမ်နဲ့သိပ်မဝေးတဲ့ သူ့မွေးဖွားရာ နေရာမှာပဲ အချိန်ကုန်ခဲ့ပါတယ်။

မိလ်တန်ရဲ့ မိဘနှစ်ပါးက ဟန်နရီနဲ့ ဖန်နီဟာရှိတို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဟန်နရီက စိတ်ကူးယဉ်သမားပါ။ စာဖတ်ခြင်းကို နှစ်သက်ပြီး 'အသစ်'တွေ

HENRY HERSHEY

ဖန်တီးဖို့ ကြိုးစားကြည့်တတ်ပါတယ်။ ဘာလဲဆိုတာ မသိပေမဲ့ ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် စိတ်ကူးတွေကို အမြဲတစေ ရှာဖွေနေလေ့ ရှိတယ်။

၁၈၆၀ ခုနှစ်မှာ ဟင်နရီရဲ့ လယ်ကမဖြစ်ထွန်းခဲ့ပါဘူး။ ဒီတော့ မိသားစုနဲ့အတူ ပင်ဆိလ်ဗေးနီးယားက တိုက်တပ်စ်ဗီးလ်ကို ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြတယ်။ တိုက်တပ်စ်ဗီးလ်မှာ ရေနံထွက်တာကြောင့် ရေနံတူးပြီး အနာဂတ်ကို တည်ဆောက်ချင်ခဲ့တာပါ။ အဲဒီနယ်မြေကို ရောက်လာတဲ့ ရေနံရှာဖွေသူတွေကို ပံ့ပိုးပစ္စည်းတွေ ရောင်းချဖို့လည်း ကြိုးစားခဲ့တယ်။

FANNY HERSHEY

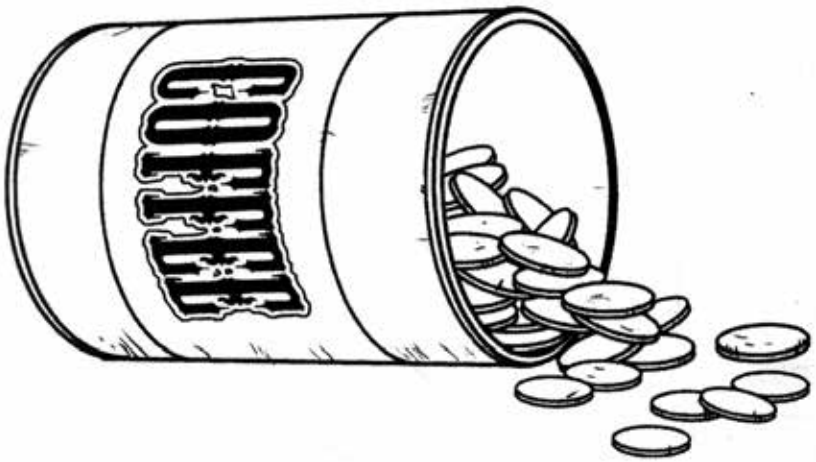
ဒါပေမဲ့ သူ့စိတ်ကူး နှစ်ခုစလုံး အလုပ်မဖြစ်ခဲ့ပါဘူး။ တစ်နှစ်ခွဲကာလအတွင်း ဖန်နီတို့ မိသားစုက ဟာရီမိသားစုကို ပြန်ခေါ်ဖို့ ငွေကြေးထောက်ပံ့ရပါတော့တယ်။

ဟင်နရီ လယ်လုပ်ပြန်ပါတယ်။ ဇီဝင်တန်ကတော့ လယ်အလုပ်ကို နှစ်သက်တယ်။ ကြက်ကလေးတွေကို အစာကျွေး၊ ဘယ်ရီသီးတွေ ခူးနဲ့ပေါ့။ မိသားစုကို ကူညီဖို့ တစ်ခါတလေ အိမ်နီးချင်းတွေကို ဘယ်ရီသီးတွေ ရောင်း

တတ်တယ်။ သူမိသားစုမှာ ငွေကြေးများများစားစား မရှိပါဘူး။ သူရှာတဲ့
ငွေကြေးမစို့မပို့ကလည်း မိသားစုအတွက် အထောက်အကူဖြစ်ပါတယ်။
မိလ်တန်ဟာ သူ့ရတဲ့ငွေကို အမြဲတစေ ဂရုတစိုက်ထားတတ်တယ်။ ၁၈၆၃

ခုနစ်မှာ ဂက်တိစ်ဘာဂ်အနီးမှာ ပြည်တွင်းစစ်တိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားခဲ့တယ်။
မိလိတန်ဟာ သူ့အကြွေစေ့တွေကို လုံလုံခြုံခြုံ ရှိနေအောင် သံဘူးတစ်ဘူးထဲ
ထည့်ပြီး ခြံထဲမှာ မြှုပ်ထားခဲ့တယ်။ အဲဒီနောက်တော့ သံဘူးကို ရှာမတွေ့တော့
ပါဘူး။

မိသားစုမှာ ထပ်မံမွေးဖွားလာတဲ့ ညီမလေး ဆရီးနာ အပါအဝင်
မိလိတန်တို့ မိသားစုဟာ ၁၈၆၃ ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းမှာ နောက်တစ်ကြိမ်
ပြောင်းရွှေ့ကြပြန်တယ်။ ဖန်နီရဲ့မိသားစုက ဟာရီမိသားစုအတွက် နိုင်းပွိုင့်စ်
အမည်ရှိ လယ်ယာမြေကို ဝယ်ပေးခဲ့တယ်။ မိလိတန်ဟာ အဲဒီနေရာသစ်မှာ
ကျောင်းသစ်ကို သွားတက်ရပါတယ်။ စာတော်တဲ့ ကျောင်းသားမဟုတ်သလို
ကျောင်းကိုလည်း သိပ်မနှစ်သက်ခဲ့ပါဘူး။ အဲဒီအချိန်မှာ အသက်က ၉ နှစ်
ရှိနေပါပြီ။ ကျောင်းအတော်များကိုလည်း တက်ခဲ့ဖူးပါပြီ။

ဟင်နရီဟာရီဟာ နိုင်းပွိုင့်စ်မှာ လယ်လုပ်ပြန်ပါတယ်။ ထပ်ပြီး အခြေအနေ ဆိုးပြန်ပါတယ်။ ဇနီးသည် ဖန်နီက ကြက်ဥရောင်း၊ ပိလ်တန်က 'မိဘကု' နေတာတောင် ဟာရီမိသားစုအတွက် ဘဝဟာ ခက်ခဲကြမ်းတမ်း နေပါတယ်။

၁၈၆၇ ခုနှစ်မှာတော့ ပိလ်တန်ရဲ့ညီမလေး ဆရီးနာ အကြီးအကျယ် နာမကျန်းဖြစ်ခဲ့တယ်။ ၅ နှစ်ပြည့်မွေးနေ့အတွက် ရှက်ရွံ့ ဖြစ်နေတုန်းမှာပဲ (တစ်ကိုယ်လုံး နီပြီး အင်ပြင်တွေ ထတတ်တဲ့) ကူးစက် အဖျားရောဂါနဲ့ ကွယ်လွန်သွားပါတော့တယ်။ ဒီဖြစ်ရပ်ဟာ ဖန်နီအတွက်တော့ နောက်ဆုံး ကောက်ရိုးပျင်ပါ။ ဟင်နရီအပေါ် တိုက်ရိုက် အပြစ်မတင်ပေမဲ့ ကျောခိုင်းသွား

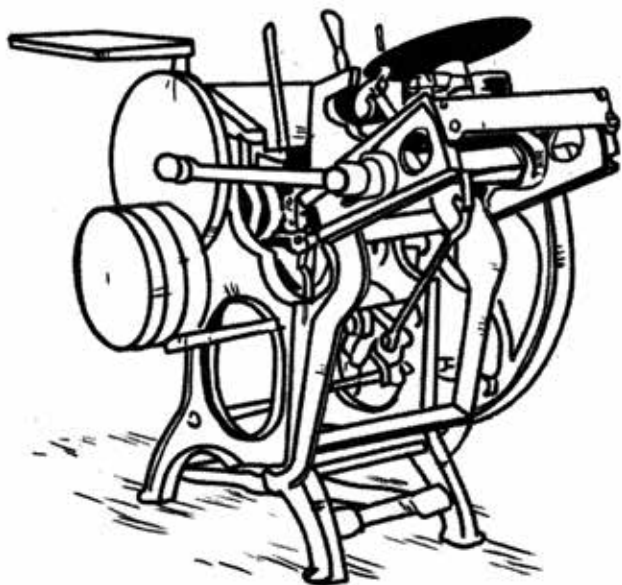
ခွဲပါပြီ။ သူတို့နှစ်ဦး ကွာရှင်းပြတ်စဲဖို့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ သူတို့ရဲ့ ဘာသာတရားက ခွင့်မပြုပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ခွဲနေခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒီဖြစ်ရပ်ဟာ အဲဒီခေတ်ကာလ မှာတော့ ထူးထူးဆန်းဆန်း ဖြစ်ရပ်ပါ။ မိလိတန်က မိခင်နဲ့အတူ လိုက်နေခဲ့ ပါတယ်။

၁၈၇၀ ခုနှစ်မှာ မိလိတန်ရဲ့ ကျောင်းနေ နေ့ရက်တွေ အဆုံးသတ်သွား ပါတယ်။ အသက်က ၁၂ နှစ်၊ ၄ တန်းအဆင့်နဲ့ ရေးတတ်၊ ဖတ်တတ်ရုံသာ ရှိပါတယ်။ မိခင်ဖြစ်သူ ဖန်နီအတွက်တော့ ပြဿနာ မရှိပါဘူး။ မိလိတန် အနေနဲ့ ဝင်ငွေရတဲ့အလုပ်တစ်ခု လုပ်ရမယ့်အချိန်ရောက်ပြီလို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။

အခန်း - ၂

ကင်ဒီထုတ်လုပ်သူ ဂူငယ်လေး

မိလ်တန်ရဲ့ ပထမဆုံးအလုပ်က မပြီးမြောက်ခဲ့ပါဘူး။ ပုံနှိပ်စက် လုပ်သားအလုပ်ပါ။ ခက်ခဲပြီး ပျင်းစရာလည်း ကောင်းတယ်။ တစ်နေ့တော့ ပုံနှိပ်စရာတွေကို တာဝန်ယူပြီး လုပ်ရတယ်။ အဲဒီမှာ ပုံနှိပ်စက် ရိုက်နေ တုန်းမှာပဲ သူ့ရဲ့ကောက်ရိုးဦးထုပ် ပုံနှိပ်စက်ထဲကျသွားခဲ့တယ်။ ပုံနှိပ်စက် ရပ်သွားတော့တာပေါ့။ နောက်မိနစ်အနည်းငယ် အကြာမှာတော့ မိလ်တန် လည်း 'ရပ်' သွားပါတော့တယ်။

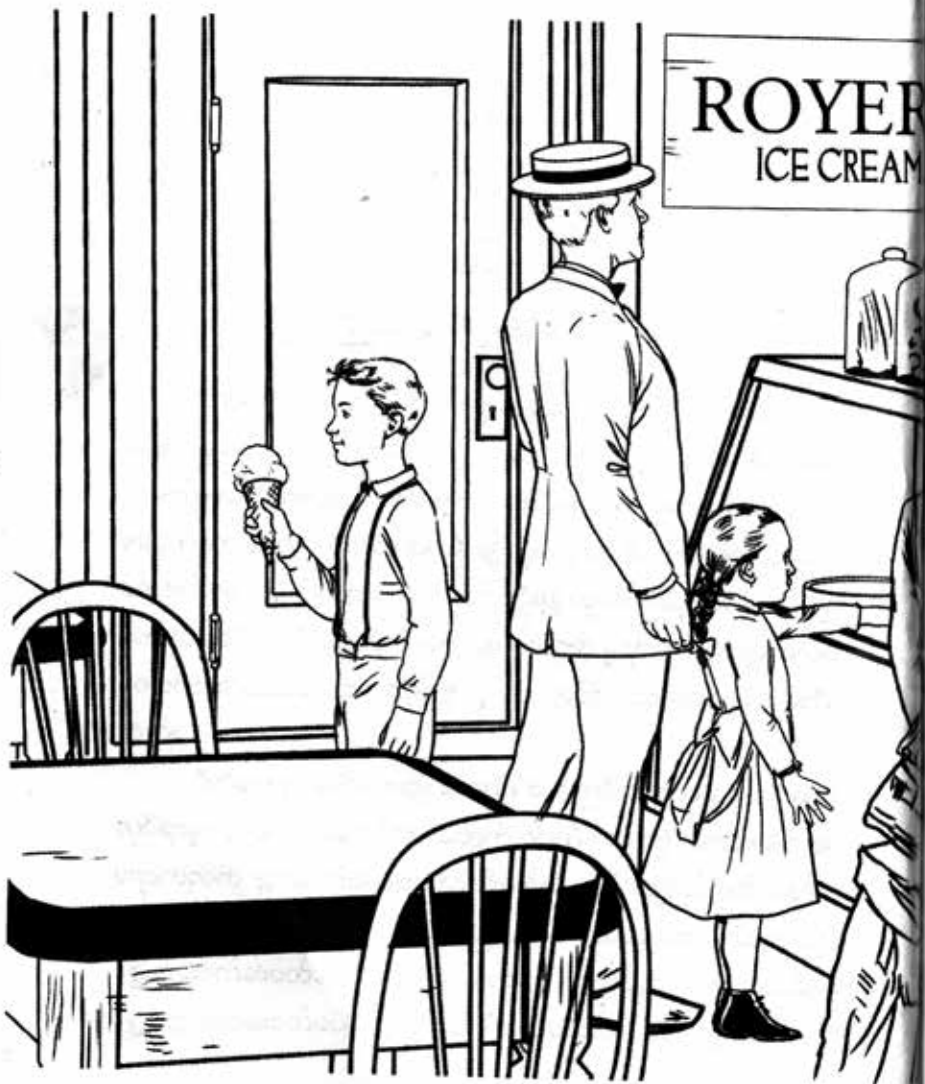
ROYER'S

Ice Cream Garden

မိခင် ဖန်နီက ရေခဲမုန့်ဆိုင်မှာ လုပ်တာက ပျော်စရာပိုကောင်းမယ်လို့ အကြံပေးပါတယ်။ မိလ်တန်လည်း ပင်ဆီလ်စေးနီးယားပြည်နယ်၊ လန်ကက်စတာမြို့က ရှိုင်ယာ ရေခဲမုန့်ဥယျာဉ်မှာ အလုပ်လုပ်ခဲ့တယ်။ ပုံနှိပ် အလုပ်နဲ့စာရင် ပိုပြီးပျော်စရာကောင်းပါတယ်။ လန်ကက်စတာဟာ လူတွေ ပိုများ၊ ကြည့်စရာတွေ ပိုများပြီး ပိုကြီးတဲ့ မြို့ကြီးတစ်မြို့လည်း ဖြစ်ပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာ မိခင်ဆီကနေ အလုပ်ကို ဘယ်လို ကြိုးစားလုပ်ကိုင် ရမယ်ဆိုတာ သင်ယူခဲ့ရပါတယ်။ ရေခဲမုန့်၊ အဖျော်ရည်နဲ့ ကင်ဒီ စတဲ့ ရှိုင်ယာဆိုင်က စားသောက်စရာတွေကို ရောစပ်၊ မွှေ၊ ထုပ်ပိုး၊ ရောင်းချခြင်း တွေကို နာရီများစွာ လုပ်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဖခင်ဆီကတော့ အသစ်အဆန်းတွေ

ကြီးစားကြည့်ရတာကို နှစ်သက်တတ်တဲ့ စိတ်ကို အမွေရခဲ့ပါတယ်။ ရွှင်ယာ ဆိုင်မှာ ပိုင်ရှင်က ကင်ဒီအသစ်တွေ စမ်းသပ်ဖို့ (ထည့်ရမယ့်) ပစ္စည်းအမည် အမျိုးမျိုးကို ရောစပ်ပုံတွေ မြင်တွေ့ခဲ့ရတယ်။ ကိုယ်ပိုင် ကင်ဒီတွေ စမ်းသပ်

ဖန်တီးကြည့်ချင်လာပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ စပြီး စမ်းသပ်ကြည့်ပါတော့တယ်။

ပျိုယာရေခဲမုန့်ဆိုင်ဟာ မြို့ရဲ့လူ့စည်ကားတဲ့အပိုင်းမှာ တည်ရှိနေတာပါ။ ကောလိပ်ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားတွေ ရေခဲမုန့်နဲ့ သကြားလုံးတွေ ဝင်ဝယ်ကြတယ်။ လုပ်ငန်းရှင်တွေက နေ့လယ်စာ စားသောက်ချိန်မှာ လာ

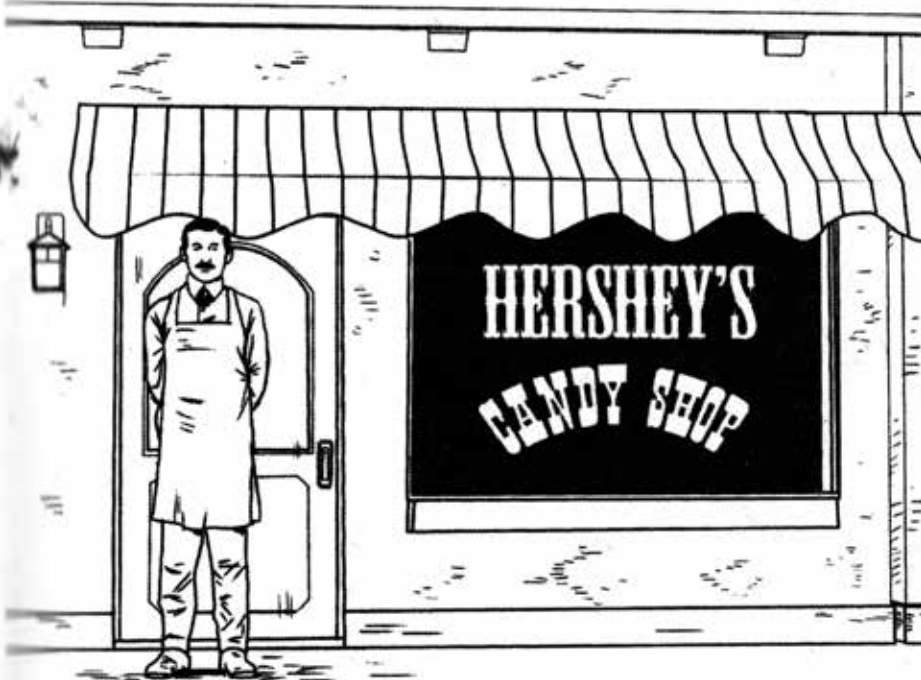

တတ်ကြတယ်။ မိလ်တန်ဟာ
 ဖောက်သည်တွေ လာဝယ်တဲ့အခါ
 သူတို့ရဲ့ မြင်းတွေကို မကြာခဏ
 စူးစိုက်ကြည့်မိတယ်။ ဖောက်သည်
 တစ်ဦးက မိလ်တန်ကို သဘောကျ
 လေတော့ ကျေးဇူးတင်တဲ့အနေနဲ့
 သူ့လာတိုင်း ဆယ်ဆင့်တန် အကြွေ
 စေ့တစ်စေ့ ပေးသွားတတ်ပါတယ်။

မိလ်တန် ရွှင်ယာမှာ ၄
 နှစ်ခန့် အလုပ် လုပ်ပြီးနောက်မှာ
 တော့ မိခင်ဖြစ်သူ ဖန်နီက ရှေ့ကို
 ဆက်လုပ်။ ဆက်တက်ဖို့ တွန်းအား
 ပေးခဲ့တယ်။ သူ့သားတော်မောင်ဟာ
 ဆိုင်လက်ထောက်ထက် 'ဝို'တယ်
 လို့ မျှော်လင့်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၈၇၆
 ခုနှစ်မှာတော့ မိလ်တန်ဟာ လုပ်

ငန်းခွင်ထဲ ရွှေလှမ်းကြီးကြီး တစ်လှမ်း စတင်ချလိုက်ပါပြီ။ အသက် ၁၉ နှစ်ပဲ ရှိသေးပေမဲ့ ၇၅ မိုင်လောက်ဝေးတဲ့ ဖီလာဒဲလ်ဖီးယားမြို့မှာ ကိုယ်ပိုင် ကင်ဒီ ဆိုင် ဖွင့်လှစ်လိုက်တာပါ။ မြို့ကြီးက တစ်ဟုန်ထိုး တိုးတက်နေတယ်။ ၁၈၇၆ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဟာ နှစ် ၁၀၀ ပြည့်မွှေးနေ့ကို တစ်နိုင်ငံလုံး ကျင်းပနေကြတယ်။ လူထောင်ပေါင်းများစွာ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲကြီးမှာ ပါဝင် ဆင်နွှဲခဲ့ကြတယ်။ ဟာရှိဟာ အဒေါ်ဖြစ်သူ မက်တီဆီကနေ ငွေချေးပြီး ဆိုင်ဖွင့်ခဲ့တာပါ။ နွေဦးဥယျာဉ်လမ်းက သူ့ဆိုင်ဟာ စဖွင့်ကတည်းက အောင် မြင်ခဲ့ပါတယ်။ ဆိုင်ကို လူဝင်အောင် ဘယ်လို လုပ်ရမလဲဆိုတာ

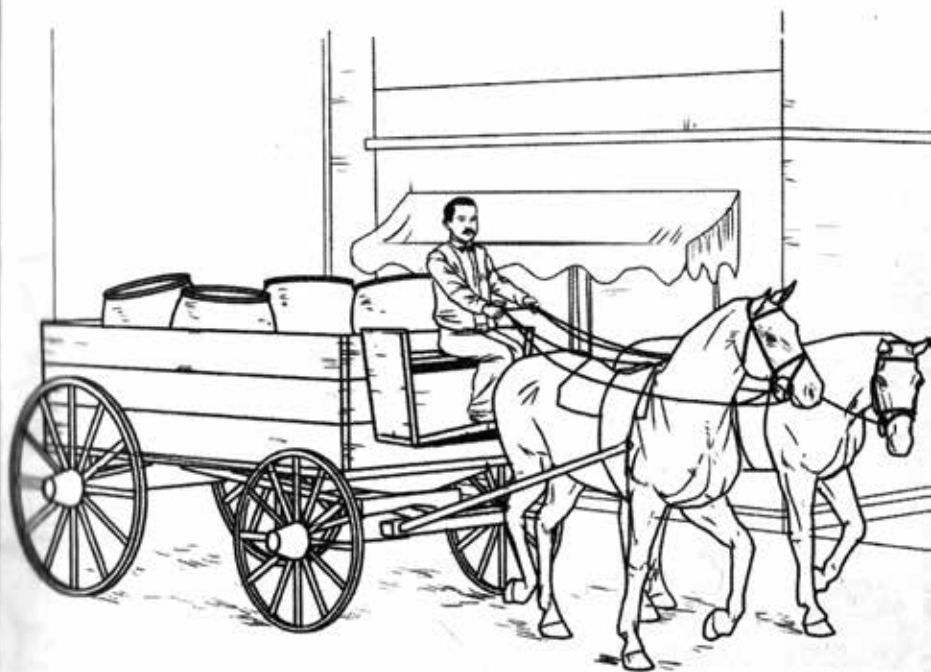

တကယ့်ကို သိနေခဲ့ပါတယ်။ ကင်ဒီလုပ်တဲ့ ဆိုင်မြေအောက်ခန်းကနေ မြေညီ ထပ်ဆီ ပိုက်သွယ်တန်းထားတယ်။ လူတွေဟာ ဆူပွက်နေတဲ့ သကြားနဲ့ မွှေးမွှေးကို ရကြပြီး ဆိုင်ထဲ ဝင်ဝယ်ကြတော့တာပါပဲ။

ဟာရီရဲ့ဆိုင်မှာ သစ်သီးတွေ၊ ရေခဲမုန့်တွေနဲ့အတူ သူ့ကိုယ်တိုင်လုပ်တဲ့ ကင်ဒီတွေကို ရောင်းပါတယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက ချောကလက်ဟာ ဇိမ်ခံ အစားအစာပါ။ ချောကလက်လုပ်ရတာ အင်မတန်ဈေးကြီးပါတယ်။ လျင်လျင် မြန်မြန် အရည်ပျော်တတ်ပြီး ပူပြင်းတဲ့ရာသီတွေမှာ ရောင်းလို့ မရပါဘူး။ အမှန်တော့ အမေရိကန် အတော်များများဟာ ချောကလက်အရသာကို မမြည်းစမ်းဖူးကြပါဘူး။ အဲဒီကာလမှာတော့ 'ဟာရီ' ဆိုတဲ့ အမည်ဟာ တက်ဖီနဲ့ သကြားကင်ဒီလို့ အဓိပ္ပာယ်ရခဲ့ပါတယ်။

ဆိုင်ဖွင့်စမှာ ရောင်းအားကောင်းခဲ့ပါတယ်။ မိလ်တန်ဟာ တကယ် ကောင်းမွန်တဲ့ ကင်ဒီတွေ လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ တကယ်ကျွမ်းကျင် တတ်သိတဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်တစ်ဦး မဟုတ်ပါဘူး။ ဆိုင်က အမြတ်

မကျန်လှပါဘူး။ အခုထက်ပိုပြီး ကျောင်းနေဖြစ်ခဲ့ရင်တော့ အထောက်အကူ ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။ ဒါပေမဲ့ အရမ်းကိုနောက်ကျသွားပါပြီ။ ၁၈၈၁ ခုနှစ် အစောပိုင်းမှာ အလုပ်ကို အပြင်းအထန်လုပ်ခဲ့ပြီး နေမကောင်းဖြစ်ပါ တော့တယ်။ ပြန်ပြီးကျန်းမာလာဖို့ အိပ်ရာထဲမှာ တစ်လလောက် နေလိုက်ရ ပါတယ်။

၁၈၈၂ ခုနှစ်မှာတော့ မိလိတန်ဟာရီ သူ့ကင်ဒီဆိုင်ကို ပိတ်ရပါတော့ မယ်။ လန်ကက်စတာက ဝန်တင်နောက်တွဲလှည်းတွေ ဖိလာဒဲလ်ဖီးယားကို ရောက်လာကြပြီ။ မိလိတန်ရဲ့ ညီအစ်ကိုဝမ်းကွဲတွေ လိုက်ပါလာကြတယ်။ ဟာရီဆိုင်က ပစ္စည်းပစ္စယတွေ၊ ရေခွေးအိုးတွေကို လှည်းတွေပေါ် တင်လိုက် ကြတယ်။ ဟာရီဖိလာဒဲလ်ဖီးယားကို ကျောခိုင်းပြီး အိမ်ပြန်ခဲ့ပါတယ်။

မိခင် အံ့အားသင့်ရလောက်အောင် မိလ်တန် နောက်ထပ် ထပ်လှမ်းတဲ့
ခြေလှမ်းက ဖခင်ရဲ့ခြေရာအတိုင်း နင်းလိုက်တာပါ။ ဖခင် ဟင်နရီက သူ
ကော်လိုရာဒိုကို ရောက်နေကြောင်း၊ ရွှေတူးနေကြောင်း၊ စာရေးသားခဲ့တယ်။
မိလ်တန်လည်း သူနဲ့လာပြီး ပူးပေါင်းသင့်တယ်။ ဒီခြေလှမ်းဟာ သူတို့ရဲ့
ဘဝတွေကို ပြောင်းလဲပစ်နိုင်တဲ့ ခြေလှမ်းပဲတဲ့။

မိလ်တန်ဟာ ရွှေတွေ ကုန်သွားတဲ့အချိန်ကျမှ ကော်လိုရာဒိုကို ရောက်သွားပါတယ်။ ဒီတစ်ကြိမ်မှာလည်း ဟင်နရီတစ်ယောက် သူ့အိပ်မက်နဲ့ လွဲချော်ခဲ့ပြန်ပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ မိလ်တန်ကတော့ ကော်လိုရာဒိုမှာ ဆက်နေပြီး အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် ကြိုးစားခဲ့တယ်။ ကင်ဒီကုမ္ပဏီတစ်ခုမှာ အလုပ် ရခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီကင်ဒီဆိုင်က ကာရာမဲလ်လို့ခေါ်တဲ့ သကြားကပ်စေးနဲ့ ကင်ဒီ မျိုး ရောင်းပါတယ်။ မိလ်တန်ဟာ ကာရာမဲလ်ကို အလျင်ကတည်းက မြင်ဖူး

ယောက်ကင်ဒီဆိုင်တွေဟာ အနီးနားဝန်းကျင် ရပ်ကွက်လောက်ပဲ ရောင်းနေကြတာပါ။ ကင်ဒီစားချင်ရင် အနီးနားကဆိုင်ကို သွားဝယ်ပေါ့။ ဒီနေ့ခေတ်လောက် ဆိုင်အတော်များများနီးပါး မရောင်းကြသေးပါဘူး။ ဒီတော့ ကင်ဒီဆိုင် မရှိသေးတဲ့နေရာမှာ ဆိုင်ဖွင့်ရမှာပေါ့။

နောက်ဆုံးမှာတော့ ၄၂ လမ်းအနီး ဆဋ္ဌမရိပ်သာလမ်းဟာ အသင့်လျော်ဆုံးပဲလို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ အခုကာလမှာတော့ အဲဒီနေရာဟာ နယူးယောက်မြို့ကြီးရဲ့ မိုးမျှော်တိုက်ကြီးတွေ ပတ်လည်ဝန်းရံနေတဲ့ အစည်ကားဆုံးနေရာတွေထဲက တစ်နေရာ ဖြစ်နေပါပြီ။ ၁၈၈၄ လောက်တုန်းကတော့ မစည်ကားလှသေးပါဘူး။ လမ်းတစ်ဘက်မှာ ဥယျာဉ်တစ်ခုနဲ့ အဆောက်အဦ

ယောက်ကင်ဒီဆိုင်တွေဟာ အနီးနားဝန်းကျင် ရပ်ကွက်လောက်ပဲ ရောင်းနေကြတာပါ။ ကင်ဒီစားချင်ရင် အနီးနားကဆိုင်ကို သွားဝယ်ပေါ့။ ဒီနေ့ခေတ်လောက် ဆိုင်အတော်များများနီးပါး မရောင်းကြသေးပါဘူး။ ဒီတော့ ကင်ဒီဆိုင် မရှိသေးတဲ့နေရာမှာ ဆိုင်ဖွင့်ရမှာပေါ့။

နောက်ဆုံးမှာတော့ ၄၂ လမ်းအနီး ဆဋ္ဌမရိပ်သာလမ်းဟာ အသင့်လျော်ဆုံးပဲလို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ အခုကာလမှာတော့ အဲဒီနေရာဟာ နယူးယောက်မြို့ကြီးရဲ့ မိုးမျှော်တိုက်ကြီးတွေ ပတ်လည်ဝန်းရံနေတဲ့ အစည်ကားဆုံးနေရာတွေထဲက တစ်နေရာ ဖြစ်နေပါပြီ။ ၁၈၈၄ လောက်တုန်းကတော့ မစည်ကားလှသေးပါဘူး။ လမ်းတစ်ဘက်မှာ ဥယျာဉ်တစ်ခုနဲ့ အဆောက်အဦ

လေးတွေ ရှိတယ်။ ဒါပေမဲ့ မိလ်တန်ရဲ့ဆိုင်ဟာ တစ်ခဏတော့ ကောင်းကောင်း
 အလုပ်ဖြစ်ပါတယ်။ အနီးနားက ကဇာတ်ရုံကို သွားကြတဲ့လူတွေ မကြာခဏ
 ဝင်ဝယ်ကြတယ်။ အဲဒီနောက် ဟိုတယ်အသစ်တစ်ခု လာဖွင့်တော့ ဖောက်
 သည်တွေ ပိုရလာပါတယ်။ မိခင်ဖန်နီနဲ့ အဒေါ်မက်တီတို့ ရောက်လာပြီး
 အကူအညီပေးကြတယ်။ အများအားဖြင့် မိလ်တန် မြေအောက်ခန်းမှာလုပ်တဲ့
 ကင်ဒီတွေကို ထုပ်ပိုးပေးကြတာပါ။

ဝယ်သူတွေ ဆိုင်ထဲဝင်လာပြီး ကင်ဒီတွေ ရွေးချယ်တဲ့အခါ မိလ်တန်က အကူအညီပေးပါတယ်။ အဲဒီကာလတုန်းက ကင်ဒီဆိုင် အရောင်းစာရေးတွေဟာ ဝယ်သူတိုင်းကို အကူအညီပေးကြရတယ်။ ကြိုတင် ထုပ်ပိုးပြီးသား ကင်ဒီတွေ အသင့်တင်ထားတဲ့ ကောင်တာမျိုးတွေ မရှိသေးပါဘူး။ ကောင်တာနောက်က ဖန်ဘူး၊ ဖန်ပုလင်းကြီးတွေထဲမှာ ထည့်ထားရတာပါ။ ဖောက်သည်တွေဟာ ပဲနီတစ်ပြားတည်းနဲ့ ကင်ဒီအတော်များများ ဝယ်ယူနိုင်ကြတယ်။ သူတို့အကြိုက် ကင်ဒီတွေကို လက်ညှိုးထိုးပြ အရောင်းစာရေးက ဖန်ပုလင်းတွေထဲက ထုတ်ယူပြီး စက္ကူနဲ့ ဂရုတစိုက် ထုပ်ပိုးပေးကြရတယ်။

မိလိတန်ဟာ ကံမကောင်းချင်တော့ ဒီတစ်ကြိမ်မှာလည်း ဆိုင်ပိတ်
လိုက်ရပြန်ပါတယ်။ ၁၈၈၆ ခုနှစ်မှာပါ။ ဒီတစ်ကြိမ်မှာတော့ သူ့ဖခင် ဟင်နရီ
ကိုလည်း အပြစ်တင်သင့်တယ်။ ဆိုင်မပိတ်ရခင် တစ်နှစ်မှာ ဟင်နရီ နယူး
ယောက်ကို ရောက်လာပြီး သားဖြစ်သူကို ချောင်းဆိုးပျောက်ဆေး ထုတ်လုပ်
ဖို့ ပြောပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဆေးရည်ထုတ်လုပ်ဖို့အတွက် လိုအပ်တဲ့ အထူးစက်
တွေက အင်မတန် ဈေးကြီးပါတယ်။ ချောင်းဆိုးပျောက်ဆေး ထုတ်လုပ်မယ့်
စွန့်စားခန်းကြီးဟာ မိလိတန်ရဲ့ ကင်ဒီဆိုင်လုပ်ငန်း ပိတ်ရတော့မယ့် အခြေ
အနေထိ ဖြစ်သွားစေပြီး အဆုံးသတ်သွားခဲ့ပါတယ်။ ကင်ဒီဆိုင် ပိတ်လိုက်
ရတော့ မိလိတန်လည်း ပင်ဆီလ်ဗေးနီးယားကို ပြန်ရတော့တာပေါ့။ ဒါပေမဲ့
မိလိတန်မှာ အဖိုးတန်တဲ့အရာတစ်ခု ရှိနေဆဲပါ။ ကင်ဒီလုပ်ငန်းကို စွန့်လွှတ်ဖို့
အဆင်သင့် မဖြစ်သေးတာပါပဲ။

အခန်း - ၃ အောင်မြင်ပြီ

မိလ်တန်ဟာ ကာရာမဲလ်ကင်ဒီ စပ်နည်း လျှို့ဝှက်ချက်နဲ့အတူ သူ့ ခရီးစဉ်တွေကနေ တစ်စုံတစ်ခုကိုလည်း သိမှတ်ထားခဲ့ပါတယ်။ ကာရာမဲလ် ကင်ဒီကို တစ်ကြိမ်မှာ တစ်ခါ ရောင်းချတာ (လက်လီရောင်းတာ) ဟာ ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အစုလိုက်အပုံလိုက်ရောင်းချတာက အဲဒါထက် ပိုကောင်းမယ်လေ။ ဟိုတယ်၊ စားသောက်ဆိုင်တွေကို ရောင်းမယ်ဆိုရင် ဖောက်သည်အများအပြား ရောင်းလိုက်ရသလိုမျိုး ဖြစ်သွားမယ်။

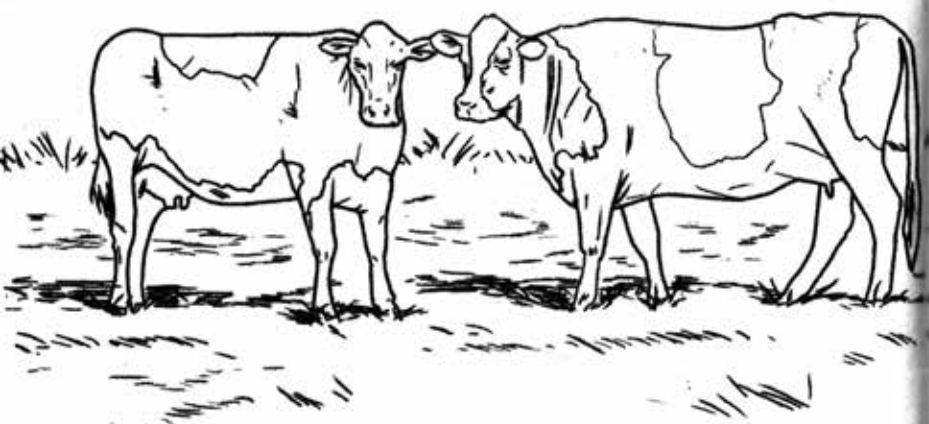

မိလ်တန်ဟာ ကာရာမဲလ် ထုတ်လုပ်မယ့် စက်ကလေးတစ်ခု တည်ဖို့ လန်ကက်စတာ ဘဏ်တစ်ခုကနေ ငွေချေးယူလိုက်တယ်။ မကြာခင်မှာပဲ အရသာရှိတဲ့ ကင်ဒီတွေ ရောင်းချပါပြီ။ အဲဒီနောက်တော့ အံ့သြစရာတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ စောင့်မျှော်နေခဲ့တဲ့ ကံကောင်းမှုကြီးတစ်ခု ရရှိလိုက်ပါ တော့တယ်။ အင်္ဂလန်က လူတစ်ယောက် လန်ကက်စတာကို ရောက်လာ တယ်။ အဲဒီပုဂ္ဂိုလ်က မိလ်တန်ရဲ့ ကာရာမဲလ်ကင်ဒီကို စားကြည့်ပြီး နှစ်သက် သွားပါတယ်။ အင်္ဂလန်ကို ၃ လအတွင်း ပို့ပေးဖို့ ကင်ဒီတွေ အများအပြား အော်ဒါမှာသွားတယ်။ အဲဒီအော်ဒါနဲ့အတူ မိလ်တန်ဟာ ဘဏ်ချေးငွေကို ဆပ်လိုက်နိုင်ပြီး ပစ္စည်းကိရိယာတွေနဲ့ ပစ္စည်းအမည်တွေ ပိုပြီး ဝယ်ယူနိုင်

ခဲ့တယ်။ ဒီတော့ ဟာရီရဲ့စက်ရုံက အော်ဒါအမှာတွေ ထုတ်လုပ်၊ အတ္တလန်တိတ်သမုဒ္ဒရာကို ဖြတ်သန်းပြီး ပို့လိုက်နိုင်ပါတယ်။

နောက်ဆုံးတော့လည်း မိလ်တန်ဟာရီ အောင်မြင်သွားခဲ့ပါပြီ။

လန်ကက်စတာ ကာရာမဲလ်ကုမ္ပဏီဟာ အကြီးအကျယ် အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းသွားပါပြီ။ မိလ်တန်က အဆက်မပြတ် စမ်းသပ်မှုတွေ လုပ်နေပါတယ်။ ကာရာမဲလ်ဟာ ပိုပြီးကောင်းမွန်လာပါတယ်။ သူက 'သကြားပုံဆောင်ခဲ' (Crystal A Caramel) လို့ အမည်ပေးထားပါတယ်။ စတိုးဆိုင်တွေ၊ စားသောက်ဆိုင်တွေနဲ့ အသင့်စားဖွယ်ဆိုင် စတဲ့ ဆိုင်ပေါင်းစုံကို အများအပြား ရောင်းချခဲ့ပါတယ်။

သူ့စက်ရုံ လန်ကက်စတာမှာ ရှိနေတာကြောင့် ဟာရီဟာ နေရာနဲ့ ပတ်သက်လို့ သိစရာအချက်တချို့ သိလာရတယ်။ ပထမတစ်ချက်က သူ ထုတ်လုပ်နေတဲ့ နို့သကြားကင်ဒီအတွက် လိုအပ်တဲ့နို့တွေကို လန်ကက်စတာ မွေးမြူရေးခြံတွေက နွားတွေကနေ ရတယ်။ လန်ကက်စတာဟာ လျှပ်စစ်

ဓာတ်အားပေးစက်ရုံအသစ် အနားမှာ ရှိနေတာကြောင့် သူ့စက်ရုံအတွက် လိုအပ်တဲ့ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကို အလုံအလောက် ရနေပါတယ်။ ရထားလမ်း တွေကလည်း ကင်ဒီထုတ်လုပ်ဖို့အတွက် လိုအပ်တဲ့ သကြားနဲ့ အနံ့အရသာ ပစ္စည်းတွေ လာရာ နေရာဒေသတွေနဲ့ သူ့စက်ရုံကို ဆက်သွယ်နေတဲ့အပြင် ကင်ဒီအမှာတွေ ပေးပို့ရမယ့် မြို့ကြီးတွေနဲ့လည်း ဆက်သွယ်နေပါတယ်။ ဒါ့အပြင် သူ့လုပ်ငန်းက အနီးအနားမှာနေထိုင်တဲ့ အလုပ်ကြီးစားတဲ့ လုပ်သား တွေ အပေါ်မှာလည်း တည်မှီနေပါတယ်။ လန်ကက်စတာဟာ သူ့ကင်ဒီ ကုမ္ပဏီအတွက် တကယ့်ကိုကောင်းမွန်တဲ့ နေရာပါပဲ။

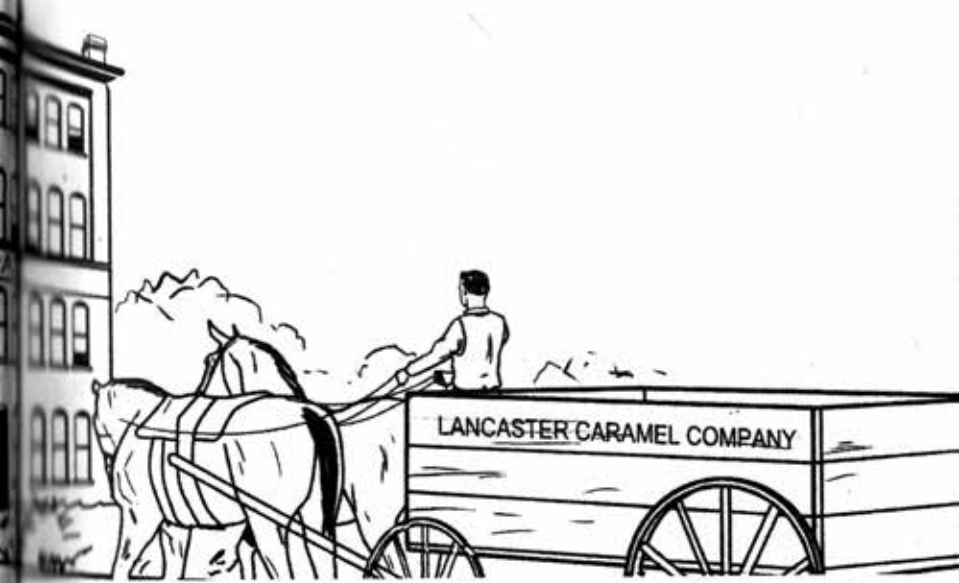
မိလ်တန်ဟာရီဟာ ကင်ဒီ ဖန်တီးထုတ်လုပ်ရတာကို နှစ်သက်တာပါ။ နို့သကြားကင်ဒီ ထုတ်လုပ်ဖို့ နည်းလမ်းအသစ်တွေကိုလည်း အချိန်ယူပြီး စမ်းသပ်ကြည့်ခဲ့တယ်။ တချို့တံဆိပ်တွေမှာ အုန်းသီး ထည့်ကြည့်တယ်။

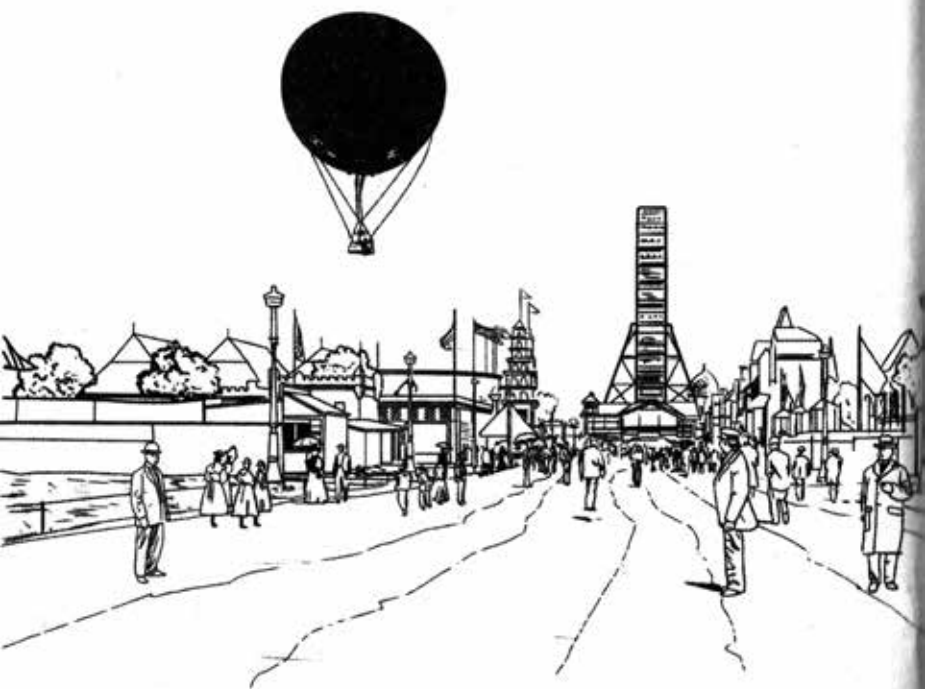
သကြားအနှစ်နဲ့ စမ်းကြည့်တယ်။ သိပ်ဈေးမကြီးဘဲ လူတွေ ဝယ်စားနိုင်
လောက်တဲ့ ကင်ဒီတချို့ကိုတောင် ထုတ်ခဲ့ပါတယ်။ မိလ်တန်ဟာ အလုပ်ရှင်
ဆိုတဲ့ အနေအထားမျိုးနဲ့လည်း မနေပါဘူး။ အင်္ကျီလက် ပင့်တင်၊ စည်ကြီး
တွေထဲမှာ နို့သကြားတွေ ရောစပ်တာမျိုးလည်း လုပ်နေဆဲပါ။ သူ့ကင်ဒီကို
အကောင်းဆုံး ဖြစ်စေချင်ပါတယ်။

၁၈၉၀ ခုနှစ် အစောပိုင်းမှာ မိလ်တန်ရဲ့ကုမ္ပဏီဟာ စက်ရုံ ၂ ရုံနဲ့ လုပ်သား ၁၃၀၀ ကျော် ရှိနေပါပြီ။ နို့သကြားကင်ဒီနဲ့ အလုပ်ကြိုးစားမှု တွေကြောင့် မိလ်တန်ဟာရီဟာ လန်ကက်စတာမှာ အချမ်းသာဆုံးသူတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့ပါပြီ။ သူ့အတွက် အိမ်ကြီးအိမ်ကောင်းတစ်လုံး၊ မိခင်အတွက် တစ်လုံး ဝယ်လိုက်တယ်။ ပထမဆုံးအကြိမ် ဥရောပကိုလည်း ခရီးဆန်ခဲ့တယ်။ အင်္ဂလန်ကိုရောက်တုန်း ကင်ဒီကုမ္ပဏီတချို့ဟာ ချောကလက် စတင်ရောင်းချ နေပြီဆိုတာ မြင်တွေ့ရတယ်။ ချောကလက်လုပ်တဲ့ နည်းသစ်ကို တီထွင်ထား ကြတယ်။ ချောကလက်ကို အလွယ်တကူ သိုလှောင်၊ ရောင်းချနိုင်နေပါပြီ။ မိလ်တန်လည်း စတင် စဉ်းစားနေပြီပေါ့။

အခန်း - ၄ မစ္စတာဟာဂို ချီကာဂို သွားပြီ

၁၈၉၃ ခုနှစ်၊ နောက်ထပ် ခရီးစဉ်တစ်ခုက မိလ်တန်ရဲ့ဘဝကို ထပ်မံ ပြောင်းလဲစေခဲ့ပြန်တယ်။ ကမ္ဘာကိုလံဘီယန် ကုန်စည်ပြပွဲအတွက် ချီကာဂိုကို သွားခဲ့တာပါ။ အဲဒီကုန်စည်ပြပွဲက ခရစ္စတိုဖာကိုလံဘတ်စ် 'ကမ္ဘာသစ်'

(အမေရိက) ကို ရောက်ခဲ့ပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ၄၀၀ ပြည့် အခါသမယကို ဂုဏ်ပြုကျင်းပတဲ့ပွဲပါ။

ပွဲကြီးအတွက် ချီကာဂိုဥယျာဉ်မှာ အဆောက်အအုံသစ်တွေ အများကြီး တည်ဆောက်ထားတယ်။ အားလုံး သစ်သား၊ အနုစား အင်္ဂတေ (အဖြူရောင် စတပ်ကို၊ ပလာစတာ) တွေနဲ့ပဲ တည်ဆောက်ထားပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ပြပွဲကြီးကို 'အဖြူရောင်မြို့'လို့ အမည်ပေးကြတယ်။ ပြပွဲလာပရိသတ်တွေ ရေကန်အတုတွေထဲမှာ လှေစီးကြတယ်။ 'ဟမ်ဘာဂါ' အပါအဝင် စားစရာအသစ်တွေကိုလည်း မြည်းစမ်းခဲ့ကြရတယ်။ ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး ခြားရဟတ်ကြီးကိုလည်း စီးခဲ့ကြရတယ်။

ပိလ်တန်ဟာ စား
 သောက်စရာတွေ ပြသထား
 တဲ့ အဆောက်အဦတစ်ခုကို
 မြင်မိတယ်။ သူ့ခြေလှမ်းတွေ
 ရပ်တန့်သွားခဲ့ရတယ်။ ရှာ
 မန် ကင်ဒီကုမ္ပဏီ တစ်ခုက
 ဘုရားကျောင်း ပုံစံငယ် ဖန်
 တီးပြသထားတဲ့နေရာပါ။ ပုံစံ
 ငယ်ဆိုပေမဲ့ ၃၈ ပေရှိပြီး ၄
 ထပ်အဆောက်အဦလောက်
 မြင့်ပါတယ်။ ဟာရီ အံ့ဩ
 မင်တက်သွားမိတယ်။ စက်
 ပစ္စည်းတွေ ပြသထားတဲ့
 အခြားအဆောက်အဦ တစ်ခု
 မှာတော့ သံနဲ့တည်ဆောက်
 ထားတဲ့ စက်တွေ လည်ပတ်
 နေကြတယ်။

အဲဒီ စက်တွေဟာ
 ချောကလက် လုပ်တဲ့ စက်
 တွေပါ။

ဂျာမနီက ဂျေအမ်လဲမန်းကုမ္ပဏီဟာ 'အဖြူရောင်မြို့' မှာ ပြီးပြည့်စုံတဲ့ ချောကလက်စက်ရုံတစ်ခုလုံး တပ်ဆင်ပြသထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ စက် တစ်လုံးက ကာကာအိုကြမ်းတွေကို ကင်တယ်။ အခြားစက်တစ်လုံးက ကင် ပြီးသွားတဲ့ ကာကာအိုတွေကို အမှုန့်ဖြစ်အောင် ကြိတ်တယ်။ အဲဒီအမှုန့်တွေထဲ နို့နဲ့ အနံ့ပစ္စည်းတွေ ထည့်တယ်။ ဟာရီဟာ စက်ကို အချိန်အကြာကြီး စောင့် ကြည့်တယ်။ မဆုံးနိုင်တဲ့မေးခွန်းတွေလည်း မေးတယ်။ စက်ကိုကြည့်ဖို့ ပြခန်း ကို အကြိမ်ကြိမ်ပြန်လာ၊ မိတ်ဆွေတွေ၊ သူ့စက်ရုံကလုပ်သားတွေကို ခေါ်လာ တယ်။

ချောကလက်ရာ ဇဝင်

ချောကလက်ကို ကာကာအို (ကားကို) ပင်ကနေ ပြုလုပ်
 တယ်။ ကာကာအိုဟာ ပူနွေးစိုစွတ်တဲ့ဒေသတွေက အပင်တွေမှာ
 ရှင်သန်ဖြစ်ထွန်းပါတယ်။ သိပ္ပံပညာရှင်တွေက သီအိုဘရိုမာကာ
 ကာအို (Theobroma Cacao) လို့ အမည်ပေးကြတယ်။ 'ဘုရား
 သခင်ရဲ့ အစားအစာ'လို့ အဓိပ္ပာယ်ရပါတယ်။ အမေရိကန်
 ဘောလုံးလောက် အရွယ်အစားရှိတဲ့ အသီးတောင့်တွေ သီး
 တယ်။ အသီးတောင့်တွေထဲမှာ စတော်ဘယ်ရီသီးအရွယ်ကာကာ
 အိုစေ့ ၃၀၊ ၄၀ လောက် ရှိတတ်တယ်။ ချောကလက်တစ်ပေါင်
 အတွက် ကာကာအိုစေ့ ၃၅၀ လောက် လိုအပ်ပါတယ်။

ရှေးဟောင်း အက်ဇ်
 တက်နဲ့ မာယာလူမျိုးတွေက
 အမေရိက အလယ်ပိုင်းမှာ
 ကာကာအိုသီးတွေကို ဆွတ်ခူး
 ခဲ့ကြတယ်။ ကြိတ်ချေထားတဲ့
 ကာကာအို စေ့တွေကို ရေနဲ့
 ရောစပ်ပြီး ခါးသက်ပေမဲ့
 လူကြိုက်များတဲ့ အဖျော်ရည်
 တစ်မျိုးအဖြစ် ဖန်တီးခဲ့ကြ
 တယ်။ ချောကလက်ဆိုတဲ့
 အမည်ဟာ အက်ဇ်တက်

စကားလုံး၊ သောက်စရာ အဖျော်ရည်လို့ အဓိပ္ပာယ်ရတဲ့ 'xocoatl' ကနေ ဆင်းသက်လာတာပါ။

၁၅၀၀ ခုနှစ်တွေထဲမှာ ကျူးကျော်သူ စပိန်လူမျိုးတွေ ချောကလက်ကို သောက်ကြည့်ကြတယ်။ မကြိုက်ကြပါဘူး။ စပိန် ပြန်အရောက်မှာတော့ သကြား၊ ပျားရည်တွေနဲ့ ရောစပ် ကြည့်ကြတယ်။ အဲဒီမှာပဲ 'ချောကလက်ချိုချို' မွေးဖွား

လာတော့တာပါပဲ။ အဲဒီနောက် ၁၈၄၇ ခုနှစ်မှာ ဂျေအက်စ်ဖရိုင်း အင်ဆန်းစ် ဆိုတဲ့ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီက ထောပတ်နဲ့ ကာကာအိုမူန့် ရောစပ် တဲ့နည်းကို တွေ့ရှိခဲ့ပါတယ်။ အဲဒါကို မာအောင်ပြုပြင်လိုက်တဲ့အခါ ချောကလက် (တောင့်) ဖြစ်လာပါတယ်။ နောက်ဆုံး ၁၈၇၅ ခုနှစ်မှာတော့ ဆွစ်ဇာလန်သိပ္ပံပညာရှင် ဒန်နီယယ် ပီတာနဲ့ ဟင်နရီနက်စ်လေတို့က ချောကလက်ကို နို့နဲ့ ရောစပ်ပြီး မလိုင်ချောကလက် ဖြစ်လာအောင် ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ကြတယ်။

HENRI NESTLÉ

ဒီနေ့ခေတ်မှာတော့ အာဖရိကနိုင်ငံ အများအပြားဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ချောကလက်လုပ်ဖို့ သုံးစွဲနေတဲ့ ကာကာအို အများစုကို ထုတ်လုပ်နေပါပြီ။ ကာကာအိုထုတ်လုပ်တဲ့ ထိပ်တန်း နံပါတ် ၁ နိုင်ငံက အာဖရိကတိုက် အနောက်ဘက်ကမ်းရိုးတန်းမှာ တည်ရှိတဲ့ ကုတ်ဒီဗွားနိုင်ငံပါ။ ကာကာအိုပင်တွေကို ဂါနာ၊ အင်ဒိုနီးရှားနဲ့ တောင်အမေရိကတို့မှာလည်း စိုက်ပျိုးကြပါတယ်။

မိလ်တန်ရဲ့အစ်ကိုဝမ်းကွဲ ဖရန့်စနေပလီက “ကာရာမဲလ်လုပ်ငန်းက ပေါ်ပင် လူကြိုက်များနေတာ။ ချောကလက်က အမြဲတမ်းရှိနေမယ့်အရာပဲ” လို့ မိလ်တန်က သူ့ကိုပြောကြောင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာရှိဟာ အဲဒီအယူအဆကို ယုံကြည် လက်ခံထားပြီး လဲမန်းကုမ္ပဏီ ချီကာဂိုမှာ ပြသခဲ့တဲ့ စက်ပစ္စည်းတွေကို ဝယ်ယူခဲ့တယ်။ ဂျာမနီကိုတောင် လှမ်းမှာလိုက်သေးတယ်။ စက်တွေကို လန်ကက်စတာကို ပြန်သယ်ပြီး သူ့စက်ရုံတစ်ရုံရဲ့ ထောင့်မှာ ဟာရှိချောကလက်ကုမ္ပဏီကို တည်ထောင်လိုက်ပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာ ကာရာမဲလ်တုန်းက စမ်းသပ်ခဲ့သလို ချောကလက်ကို လည်း စမ်းသပ်ဖန်တီးကြည့်ပါတယ်။ ဂျာမန်စက်သစ်တွေနဲ့ လုပ်တဲ့ ချောကလက်က ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပြီးပြည့်စုံတဲ့အထိတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ မဆိုစလောက်လေး ခါးသက်နေပါသေးတယ်။ မိလ်တန်က နက်စ်လေ လုပ်သလို နို့ချောကလက် လုပ်ချင်တာပါ။ နို့ချောကလက်ဟာ ပိုချိုပြီး အဲဒီကာလ တုန်းကရှိနေတဲ့ ချောကလက်မျိုးတွေထက် ပိုပြီး တာရှည်အထားခံပါတယ်။ လိုချင်သလို ပုံသွင်းပုံဖော်လို့လည်း ရတယ်။ ပုံမှန် ချောကလက်လောက် မြန်မြန်ဆန်ဆန် အရည်ပျော်မသွားပါဘူး။

ဒီအတွက် အခက်အခဲကြီးတစ်ခုတော့ ရှိနေတယ်။ နက်စ်လေက နို့ချောကလက်လျှို့ဝှက်ချက်ကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်မပြောခဲ့တာပါပဲ။

ပီလ်တန် မိသားစု နေထိုင်ခဲ့တဲ့ ပထမဆုံးအိမ်ကို ပြန်သွားတယ်။ အဲဒီအိမ်ကို ချောကလက်လုပ်နည်းအသစ် စမ်းသပ်ရာ စမ်းသပ်ခန်းအဖြစ် အသုံးပြုတယ်။ ရော့စပ်၊ လောင်း၊ နမူနာထုတ်၊ ချောကလက်လုပ်ကြည့်တယ်။ ထပ်ဖန်တလဲလဲ စမ်းသပ် ထုတ်လုပ်ကြည့်တယ်။ နောက်ဆုံးမှာတော့ တော်

တော်လေး နီးစပ်လာခဲ့ပါပြီ။ နို့ချောကလက်အမျိုးအစား ပြုလုပ်နည်း ရခဲ့ပါ
ပြီ။ အဲဒီနည်းနာနဲ့အတူ ကြီးမားတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ကြီးတစ်ခု ချလိုက်ပါတယ်။
ကာရာမဲလ်ကုမ္ပဏီကို ရောင်းချပြီး သူ့စွမ်းအားတွေကို ချောကလက် ထုတ်
လုပ်ရာမှာ မြှုပ်နှံပစ်လိုက်ဖို့ပါ။ အင်မတန် ကြီးမားတဲ့ စွန့်စားခန်းကြီးပါ။
ဒါပေမဲ့ ချောကလက်ဟာ အနာဂတ်ဖြစ်တယ်လို့ ယုံကြည်ထားပြီးပါပြီ။

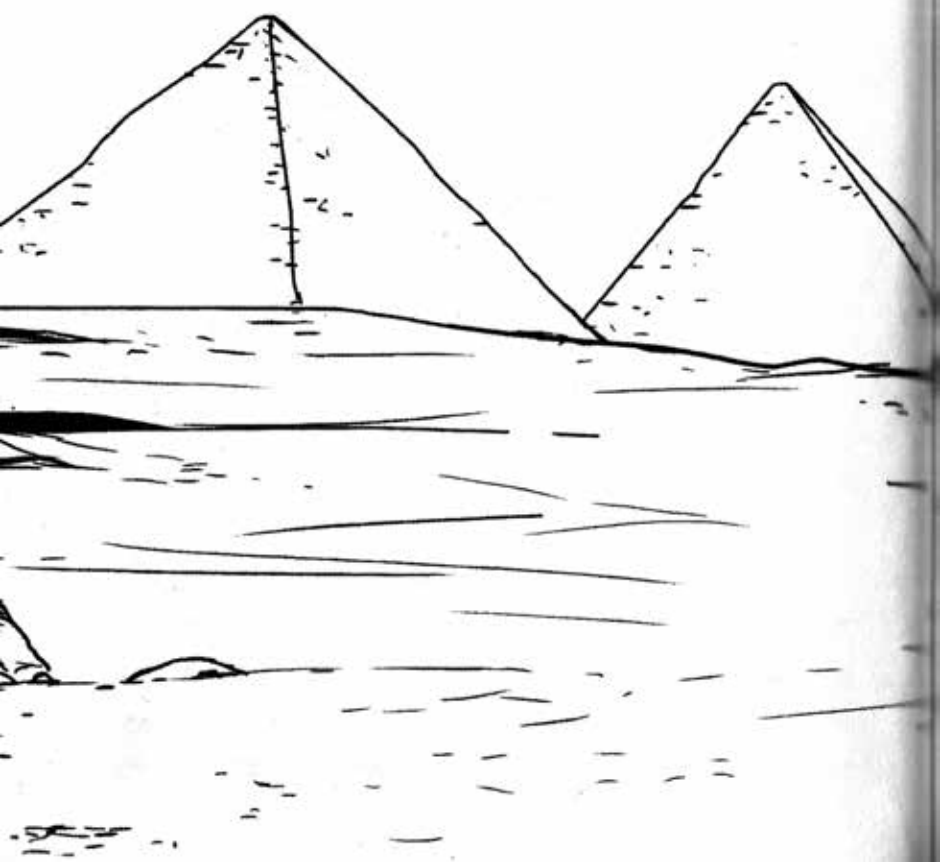
အခန်း - ၅ ကစ်တီ

မိလ်တန်ဟာရှိဟာ အလုပ်
နဲ့ချည်း အချိန်ကုန် မနေပါဘူး။
၁၈၉၇ ခုနှစ်မှာ ကစ်တီလို့ ချစ်
စနိုးခေါ်ကြတဲ့ ကက်သရင်းဆွီးနီနဲ့
နယူးယောက် အထက်ပိုင်းက
ကင်ဒီဆိုင်တစ်ဆိုင်မှာ တွေ့ဆုံခဲ့
ရတယ်။ ကာရာမဲလ် ရောင်းဖို့
အသွားမှာပါ။ ကစ်တီနဲ့ မိလ်တန်
တစ်ယောက်နဲ့ တစ်ယောက်
အတော်များများ အပြန်အလှန်
ကြည့်မိကြတယ်။ နောက်တော့
ကစ်တီက နယူးယောက်ကို ပြောင်းလာပါတယ်။ မိလ်တန်က မကြာခဏ
သွားရောက် လည်ပတ်လေ့ရှိတယ်။ ကစ်တီ အကြောင်း ဘယ်သူ့ကိုမှ
မပြောပြခဲ့ပါဘူး။ နောက်ဆုံး ၁၈၉၈ ခုနှစ်၊ နှစ်ယောက်သား လက်ထပ်ခဲ့ကြတဲ့
အချိန်အထိပါ။ မိလ်တန် ကစ်တီကို အိမ်ခေါ်လာတဲ့အခါကျမှ မိသားစုရော
ကုမ္ပဏီကဝန်ထမ်းတွေပါ အကြီးအကျယ် အံ့အားသင့်ကုန်ကြတယ်။ အဲဒီ

အချိန်မှာ မိလ်တန်က ၄၁ နှစ်အရွယ်၊ အောင်မြင်တဲ့လုပ်ငန်းရှင် ဖြစ်နေပါပြီ။
ကပ်တီက ၂၆ နှစ်ပဲ ရှိပါသေးတယ်။ ဈေးဝယ်ထွက်တာနဲ့ ဖျော်ဖြေရေးတွေကို
နှစ်သက်ပြီး ပျော်စရာရှာနေဆဲ အချိန်ပါ။ နှစ်ယောက်သား လက်ဖျားခါရ
လောက်တဲ့ အတွဲအဖက် ဖြစ်လာကြမှာပါ။

၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်မှာ မိလ်တန်ဟာ ချောကလက်စိတ်ကူးအိပ်မက်နဲ့အတူ
လန်ကက်စတာ ကာရာမဲလ်ကုမ္ပဏီကို ဒေါ်လာ ၁ သန်းနဲ့ ရောင်းချခဲ့တယ်။

ရာစုနှစ်သစ် စတင်တော့မှာဖြစ်သလို အမေရိကမှာ ပထမဆုံး ကင်ဒီတောင့်လည်း ပေါ်လာတော့မှာပါ။

ကင်ဒီကုမ္ပဏီကို ရောင်းချပြီးနောက် မိလ်တန်ဟာ ကပ်တီနဲ့အတူ ဥရောပကို သွားပါတယ်။ ဥရောပမှာ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ၊ ဩစတြီးယားတို့ အပါအဝင် နိုင်ငံအတော်များများ လှည့်လည်ခဲ့ကြတယ်။ အီဂျစ်နိုင်ငံကိုလည်း ခရီးဆန်ခဲ့ကြသေးတယ်။ ကျော်ကြားတဲ့ ပီရမစ်ကြီးတွေနားမှာ ကုလားအုတ်လည်း စီးခဲ့ကြပါတယ်။ မိလ်တန်ဟာ ကင်ဒီအမျိုးအစားများစွာ စမ်းသပ် ထုတ်လုပ်ဖို့ သေချာနေပါပြီ။ သူ့ကုမ္ပဏီအတွက် စိတ်ကူးသစ်တွေကို အမြဲ တစေ့ရှာဖွေနေပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာ ကပ်တီနဲ့အတူ ရှိနေရတဲ့အချိန်တွေကို နှစ်သက်ပါတယ်။ ကပ်တီနဲ့ဆိုရင် သက်သောင့်သက်သာရှိနေသလို ကုမ္ပဏီပိုင်ရှင်၊ လုပ်ငန်းရှင် ဖြစ်မနေပါဘူး။ မိလ်တန်ဟာ လောင်းကစားနဲ့ ဖဲကစားတာကို နှစ်သက်သူပါ။ ဒါပေမဲ့ ချမ်းသာကြွယ်ဝတဲ့ တခြားလုပ်ငန်းရှင်တွေနဲ့ မတူဘဲ သူ့အတွက် ငွေကြေးများများစားစား မသုံးစွဲတတ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ကပ်တီအတွက် လက် ဝတ်ရတနာတွေ၊ သားမွေးထည်တွေ ဝယ်ပေးရတာကိုတော့ နှစ်မြိုက်ပါတယ်။

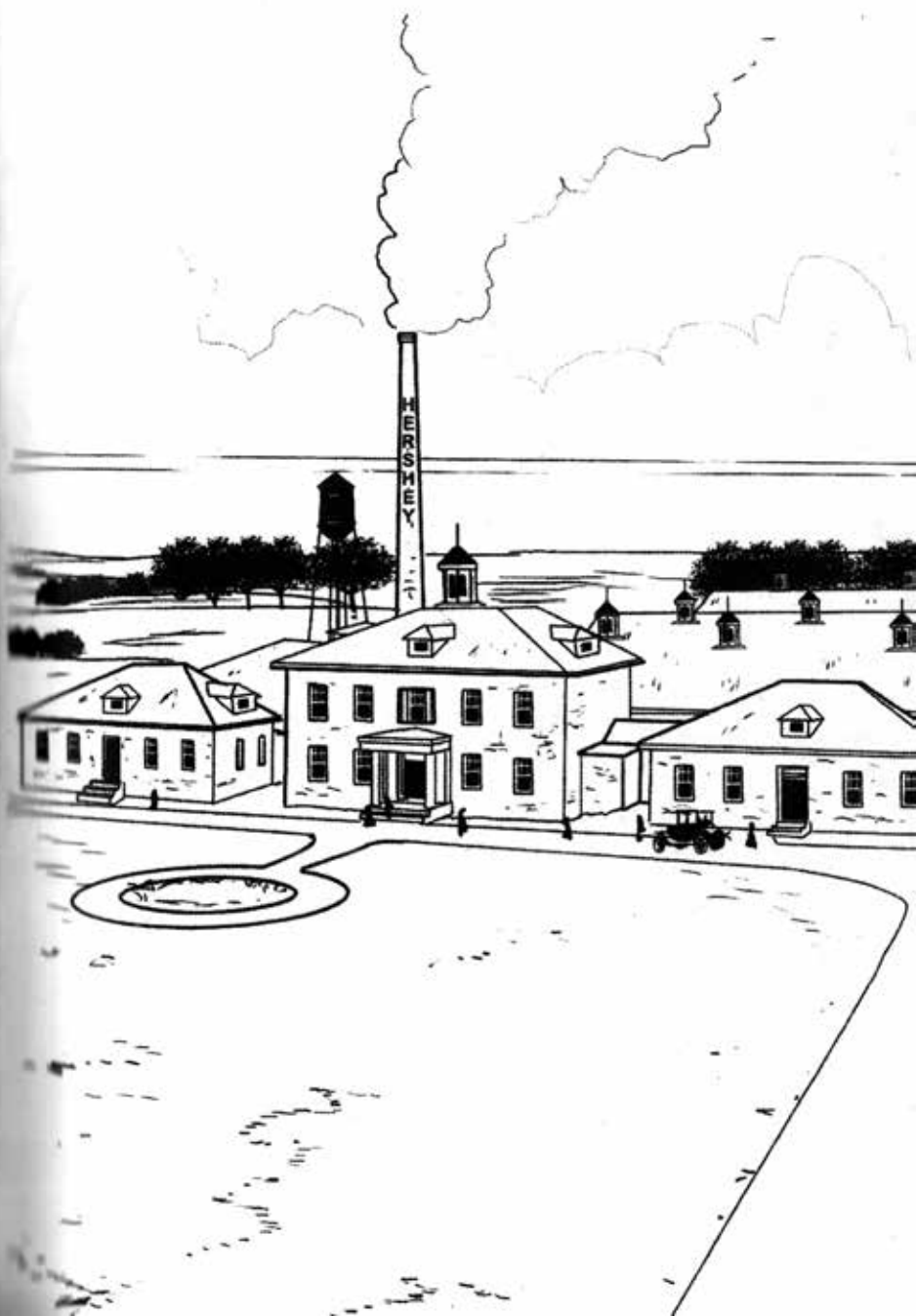

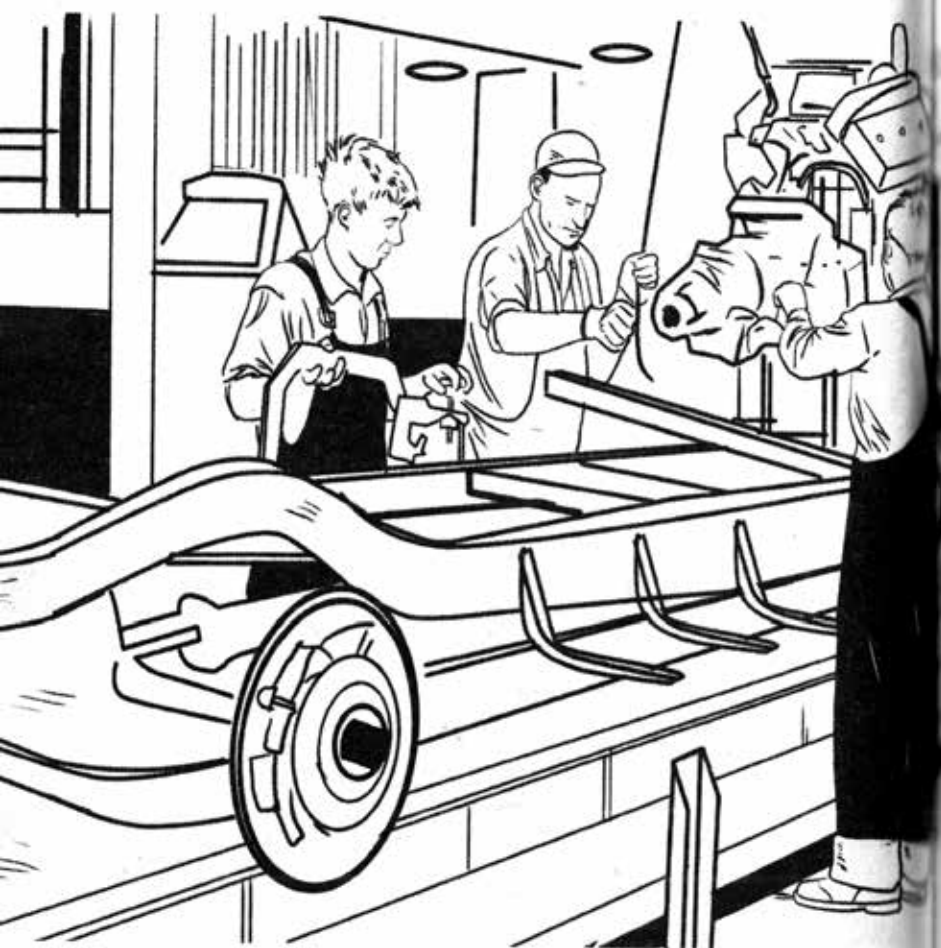
ဝိတ်မကောင်းစရာတစ်ခုကတော့ ဆရာဝန်တွေနဲ့ ပတ်သက်လို့လည်း
 ငွေကြေးအများအပြား သုံးစွဲနေရတာပါပဲ။ ကပ်တီဟာ ကျန်းမာနေပုံရပေမဲ့
 မကြာခင် ကြွက်သားတွေ အားနည်းချိန်နဲ့သွားတဲ့ ရောဂါတစ်မျိုး ရှိနေပါတယ်။
 ဝိလ်တန်က သူ့အတွက် တတ်နိုင်သမျှ အကောင်းဆုံး လုပ်ဆောင်ပေးပါတယ်။
 ဆရာဝန်တွေ ကုထုံးရှာဖွေပြီးနောက် ကပ်တီကို ဆရာဝန်ဆီ ခေါ်သွားပါတယ်။

ဘယ်ဆရာဝန်မှ ပျောက်ကင်းအောင် မကုသနိုင်ကြပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ အခိုက်အတန့် သက်သာအောင် ကြိုးစားကုသပေးကြတယ်။ ကပ်တီဟာ အဆိုပါ ရောဂါကြောင့် ကလေးမ ရနိုင်ပါဘူး။ အတော့်ကို မကျေမနပ်ဖြစ်စရာပေါ့။ ဒါပေမဲ့ မိလ်တန်နဲ့ ကပ်တီတို့ဟာ နောက်ပိုင်းမှာ သူတို့ဘဝရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ကလေးတွေအများကြီး ရှိနေနိုင်မယ့်နည်းလမ်းကို တွေ့ရှိခဲ့ကြပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာ ပြီးပြည့်စုံတဲ့ နို့ချောကလက်လုပ်နည်း ဖော်မြူလာမတွေ့ရှိခင်ကတည်းက စွန့်စားမှုကြီးတစ်ခု စတင်ခဲ့တယ်။ ဒါဘီချာချ် အနီးနားမှာ ဧက ၁,၂၀၀ ရှိ မြေကို ဝယ်ယူလိုက်တယ်။ ချောကလက်စက်ရုံကြီးနဲ့ ဝန်ထမ်းအားလုံး နေထိုင်နိုင်မယ့် မြို့တစ်မြို့ တည်ဆောက်ချင်နေတာပါ။ မိလ်တန်ဟာ အစကနဦးကနေ အရာရာတိုင်းအတွက် ကြိုတင်စီစဉ်ခဲ့တာကြောင့် သူ့စီမံကိန်းဟာ ပြီးပြည့်စုံနေတော့မှာပါ။ ဟာရှိစက်ရုံက ချောကလက်လေးတစ်တောင့်တောင် မထုတ်ရသေးခင်ကတည်းက ဝန်ထမ်းမြို့ရဲ့ လမ်းတွေ၊ ဥယျာဉ်တွေကို လျာထားပြီး ဖြစ်နေခဲ့တယ်။ အိမ်တွေ၊ အဆောက်အဦတွေကို ပုံစံထုတ်ဖို့ ဝိသုကာပညာရှင်တွေ ငှားရမ်းခဲ့တယ်။ ဘဏ်၊ တိရစ္ဆာန်ဥယျာဉ်နဲ့ ကျောင်းတွေလည်း ပါပါတယ်။ လုပ်သား၊ ဝန်ထမ်းတွေ မြို့ထဲမှာ သွားလာနိုင်ရေး၊ စက်ရုံကနေ ဟိုဟိုဒီဒီသွားလာနိုင်ရေးအတွက် ထရော်လီကားလိုင်းတောင် ပါဝင်ပါတယ်။

အဲဒီနောက်တော့ ဧရာမစက်ရုံကြီး တည်ဆောက်ပါတော့တယ်။ စက်ရုံရဲ့ မီးခိုးခေါင်းတိုင်ကြီးပေါ်မှာ စက်ရုံအမည်ကို စာလုံးအကြီးကြီးတွေနဲ့ ရေးထိုးထားတယ်။ မိလ်တန်ဟာ နောက်ထပ် 'အသစ်တစ်ခု'ကိုလည်း

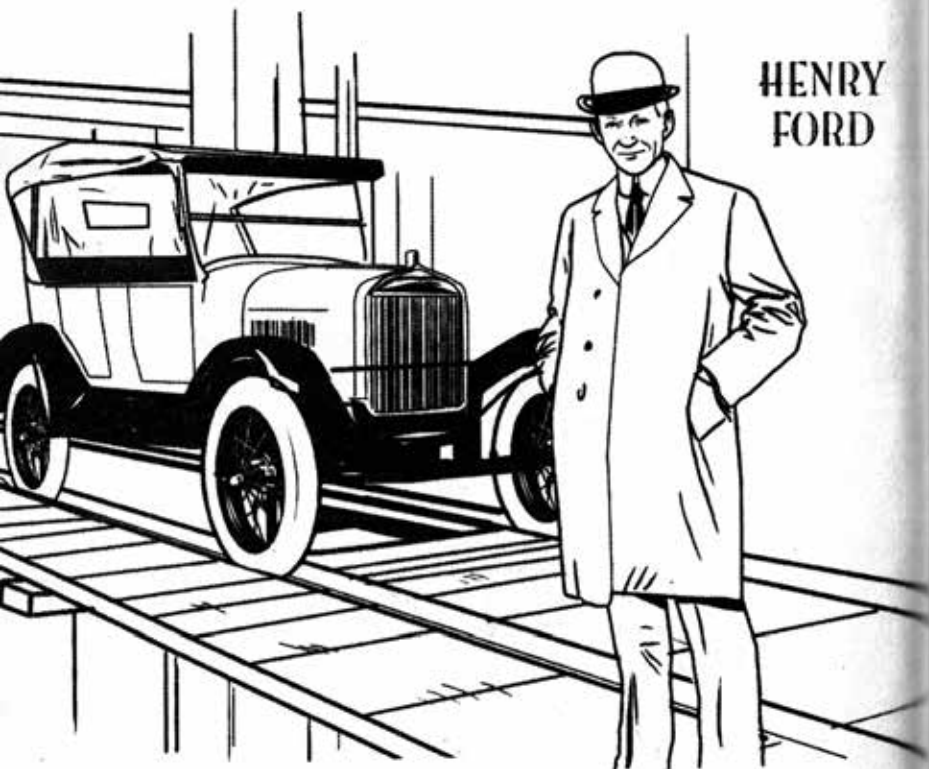

ကြိုးစားကြည့်ခဲ့တယ်။ ချောကလက်ထုတ်လုပ်မှု ဖြစ်စဉ်ကို 'တပ်ဆင်ထုတ်လုပ်ရေးလမ်းကြောင်း' (assembly line) ပေါ် တင်လိုက်တာပါပဲ။ 'တပ်ဆင်ထုတ်လုပ်ရေးလမ်းကြောင်း' ဆိုတာ တစ်ကြိမ်မှာ အဆင့်တစ်ခုစီနဲ့ ကုန်ပစ္စည်းကို တောက်လျှောက် တစ်ဆင့်ချင်း ကုန်ချောအဆင့်ရောက်တဲ့အထိ အစဉ်အဆက် လုပ်ဆောင်သွားတဲ့နည်းပါ။ လုပ်သားတစ်ယောက်က ထုတ်

ကုန်တစ်ခုကို တစ်ဦးတည်း လုပ်မယ့်အစား ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်အဆင့်ဆင့်ကို လုပ်သားတွေ မျှဝေလုပ်ကိုင်ကြတာပါ။ လုပ်သားတွေက အဆင့်တစ်ဆင့်စီမှာ ကိုယ့်အလုပ်တစ်ခုတည်းကိုပဲ ထပ်ပြန်တလဲလဲ လုပ်ကိုင်ကြရတယ်။ ဒီနည်းနဲ့ ထုတ်ကုန်တွေကို ပိုပြီး လျင်လျင်မြန်မြန် ထုတ်လုပ်နိုင်ပြီး အရေအတွက်လည်း ပိုများလာနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်ကာလက ဒီးထရိုက်ပရိယာ ဟင်နရီ

HENRY FORD

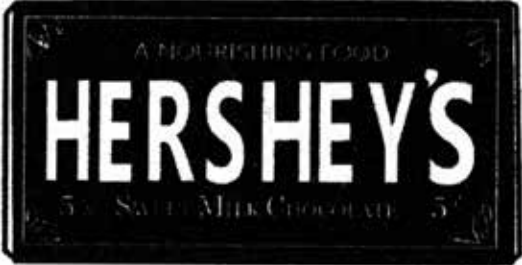
ဖော့ဒ်က ကားတွေ ထုတ်လုပ်ရာမှာ အဲဒီ 'တပ်ဆင်ထုတ်လုပ်ရေးလမ်းကြောင်း' ကို အသုံးပြုနေပါပြီ။

မကြာခင်မှာပဲ ဟာဂီစက်ရုံဟာ တောင်ကြားလွင်ပြင် တစ်ခုလုံးဆီ ရောက်လက်ရန်မွှေးမွှေးကို ပို့လွှတ်နေပါပြီ။ လုပ်သားတွေ မြို့ကို ပြောင်းရွှေ့လာကြတဲ့အခါ သူတို့လည်း ရောက်လက်ရန်ကို နှစ်သက်ကြပါတယ်။ မြို့လေးကို တရားဝင်အမည် မပေးရသေးပေမဲ့ လူတွေက 'ကမ္ဘာပေါ်မှာ အချို့ဆုံးနေရာ' လို့ ခေါ်နေကြပါပြီ။

ဟာဂီဟာ သူ့စိတ်ကူးအိပ်မက် မြို့နဲ့ စက်ရုံ ဖြစ်ထွန်းလာချိန်မှာပဲ

ချောကလက်ကို ဆက်ပြီး စမ်းသပ်နေခဲ့ပါတယ်။ နောက်ဆုံး ၁၉၀၄ ခုနှစ် နှစ်စပိုင်းမှာတော့ သူ ကျေနပ်သွားပါပြီ။ တင်ပို့ရောင်းချလို့ရနေပြီဖြစ်တဲ့ နို့ချောကလက်လုပ်နည်းကို ရလိုက်ပါပြီ။ ချိုတယ်၊ မလိုင်ဖြစ်တယ်၊ အတောင့် အဖြစ် ပုံသွင်းနိုင်ပါတယ်။ အေးခဲမထားဘဲနဲ့ ရက်ပေါင်းများစွာ အထားခံ ပါတယ်။ ပင်ဆီလ်ဗေးနီးယားက လွဲလို့ အမေရိက တစ်ခုလုံးကို ဟာရီရဲ့ တကယ့်ကို အရသာရှိတဲ့ ပထမဆုံးနို့ချောကလက် ရောက်ရှိလာတော့မှာပါ။

ချောကလက်တောင့်တွေကို 'ဟာရီ' ဆိုတဲ့ ရွှေရောင်စာလုံးတွေ ရေးထိုးထားတဲ့ နီညိုရင့်ရောင်စက္ကူနဲ့ ထုပ်ပိုးထားပါတယ်။ ၁၉၀၅ ခုနှစ်မှာ ဟာရီရဲ့ စက်ရုံကနေ တစ်နေ့ကို ချောကလက် ပေါင် ၁၀၀,၀၀၀ လောက်ထိ ထုတ်လုပ်နေပါပြီ။

တာရှီနည်းနဲ့ထုတ်လုပ်တဲ့ ချောကလက်

ကာကာအိုစေ့တွေကို ရွေးချယ်၊ သန့်စင်၊ အခြောက်ခံပြီး နောက် လှော်ရတယ်။ အထူး တည်ဆောက်ထားတဲ့ စက်နဲ့ အခွံ မာတွေကို နှာပစ်ရတယ်။ အဲဒီနောက် ကိုကိုးရည်ဖြစ်တဲ့အထိ ကြိတ်ချေရပါတယ်။ အဲဒီအရည်ကိုမှ သကြား၊ သစ်ခွရည်၊ နို့

တွေနဲ့အတူ လိုအပ်တဲ့အနံ့ပစ္စည်း တွေ ထည့်ပြီး ရောစပ်ရတယ်။ အဲဒါတွေကို စက်ကြီးတွေနဲ့ ရော စပ်လိုက်ပါတယ်။ (အဲဒီအဆင့်က လျှို့ဝှက်ဖြစ်စဉ်ပါ) အဲဒီအခါမှာ ချောကလက် အမှုန့်ကြမ်းတွေ

ဖြစ်လာပါတယ်။ ကိုကိုးအဆီ ထပ်မံ ထည့်သွင်းပြီးနောက် ချော ကလက်ကို ထပ်မံ ရောစပ်ရပါတယ်။

ရောစပ်မှုအပြီးမှာတော့ စက်တွေက ချောကလက်ရည်
တွေကို ပုံစံခွက်တွေထဲ လောင်းထည့်ပါတယ်။ ပုံစံခွက်ထဲမှာ
ချောကလက် တစ်တောင့်ချင်းစီအတွက် ဟာဂျီ အမည်တွေ
ပုံဖော်ပေးပါတယ်။ ချောကလက်တွေ အေးသွားချိန်မှာတော့
လုပ်သားတစ်ဦးက တူနဲ့ရိုက်ပြီး ထုတ်ယူပါတယ်။ နောက်ဆုံး
မှာတော့ ချောကလက်တောင့်တွေကို စက္ကနဲ့ ထုပ်ပိုးပြီး ဘူး
တွေထဲမှာ ထည့်ပါတယ်။

အခန်း - ၆ ချောကလက်မြို့၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု

ဖိလ်တန်ဟာရှိဟာ ချောကလက်ကောင်းကောင်း ဖန်တီးထုတ်လုပ်
ရုံသာမက တကယ့်ကို ကောင်းမွန်တဲ့ မြို့တစ်မြို့လည်း ဖန်တီးခဲ့ပါတယ်။
ကုမ္ပဏီလုပ်သားတွေအတွက် မြို့တစ်မြို့တည်ပေးတဲ့ စိတ်ကူးက အသစ်

အဆန်းတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ၁၈၀၀ ပြည့်နှစ်တွေကတည်းက ကျောက်မီးသွေး
မိုင်းတချို့ဟာ အဲဒီလိုမြို့တွေ တည်ဆောက်ခဲ့ကြတယ်။ ရထားတွေတွေ ထုတ်
လုပ်တဲ့ ပူးလဲမဲန်ကုမ္ပဏီဟာ အီလီနွိုက်စ်မှာ ကုမ္ပဏီမြို့ ရှိနေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့

အဲဒီမြို့တွေဟာ ပင်ဆီလ်ပေးနီးယားက ဟာရီမြို့လောက် မကောင်းမွန်ပါဘူး။ အခြားကုမ္ပဏီမြို့တွေမှာ အိမ်တွေကို ကောင်းကောင်း ဆောက်မထားပါဘူး။ လုပ်သားတွေဟာ အစားအစာတွေကို ကုမ္ပဏီစတိုးဆိုင်တွေမှာပဲ ဝယ်ကြရတယ်။ မကြာခင် ဈေးမြင့်နေတတ်တယ်။ အဲဒီမြို့တွေမှာ ပျော်စရာလည်း မရှိပါဘူး။

ဟာရီရဲ့မြို့မှာတော့ ပန်းခြံတွေ၊ ပြဇာတ်ရုံတွေ ရှိတယ်။ အိမ်တွေက သက်သောင့်သက်သာရှိပြီး ဆွဲဆောင်မှုလည်း ရှိတယ်။ လျှပ်စစ်မီးနဲ့တကွ အိမ်တွင်း ရေရိုက်သွယ်တန်းမှုစနစ်ပါ ရှိနေပါတယ်။ အဲဒီကာလက အမေရိကန်အိမ် အတော်များများမှာ ရေဆွဲချနိုင်တဲ့အိမ်သာမျိုး မရှိသေးပါဘူး။

ဟာရီဟာ မြို့တည်ဆောက်ပြီး နှစ်တွေအတွင်း မြို့ထဲမှာ ထပ်မံဖြည့်စွက်တာတွေ ဆက်လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၀၄ မှာ စာကြည့်တိုက်နဲ့ စာတိုက်တည်ဆောက်ခဲ့တယ်။ ၁၉၀၅ မှာ လုပ်သားတွေ ငွေစုဆောင်းနိုင်ဖို့အတွက် ဘဏ်တစ်ခု တည်ပေးခဲ့တယ်။ အဲဒီ ၁၉၀၅ ခုနှစ်မှာပဲ တိရစ္ဆာန်ဥယျာဉ်လည်း တည်ဆောက်ပေးခဲ့တယ်။ (ဟာရီရဲ့ တိရစ္ဆာန်ဥယျာဉ်မှာ ပြဿနာတချို့ ပေါ်ခဲ့ပါတယ်။ မျောက်တွေ ဟာ ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်ရာမှာ ကျွမ်းကျင်ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ မြို့သူ၊ မြို့သားတွေက သူတို့ရဲ့ အလှစိုက်မြက်ခင်းတွေပေါ် မျောက်တွေ ခုန်ပေါက် ပြေးလွှားနေကြတဲ့ အချိန်ကျမှ 'တိရစ္ဆာန် ရုံ' လို့ ခေါ်ခဲ့ကြ

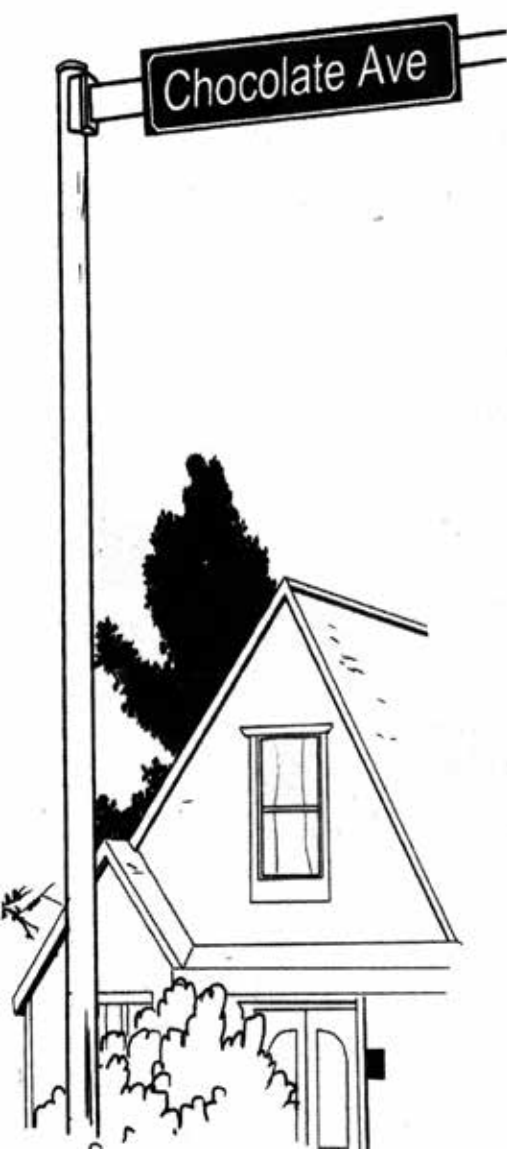

တာပါ။ တစ်ခါတော့ ချောကလက်စက်ရုံထဲမှာ မျောက်ခြေရာတွေ တွေ့ ခဲ့ပါတယ်။)

၁၉၀၇ ခုနှစ်မှာတော့ ဟာရီဟာ မြို့သူ၊ မြို့သား အားလုံးအတွက် ဥယျာဉ်ကြီးတစ်ခု ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၁၀ မှာ အထွေထွေ စတိုး

ဆိုင်ကြီးတစ်ဆိုင် ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့ တယ်။ အဲဒါကြောင့် လုပ်သားတွေ အိမ်နဲ့နီးနီးနားနား ဈေးဝယ်နိုင်ကြ တော့တယ်။ မိလ်တန်ဟာ နှစ် များ စွာ အတွင်း ဘာသာရေးအုပ်စု အမျိုးမျိုးကို ငွေကြေး လှူဒါန်းခဲ့ တာကြောင့် ဟာရီမြို့မှာ ဘုရား ကျောင်းတွေလည်း ဆောက်လုပ် နိုင်ခဲ့ပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာ သူ့မြို့က လမ်းတွေကို သူကိုယ်တိုင် အမည် တွေ ရွေးချယ်ခဲ့တယ်။ လမ်းနာမည် အတော်များများက ချောကလက်နဲ့ ပတ်သက်နေပါတယ်။ လမ်းအမည် ဟာ ၇၃း၊ သို့မဟုတ် ဆီလွန် (သီရိလင်္ကာ) ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီ အမည်တွေဟာ ကာကာအိုစိုက်ပျိုး တဲ့ နေရာတွေပေါ့။ အာရီတလမ်း က ကာကာအိုအမျိုးအစား တစ်မျိုး ရဲ့ အမည် ဖြစ်တယ်။ မြို့ရဲ့အဓိက

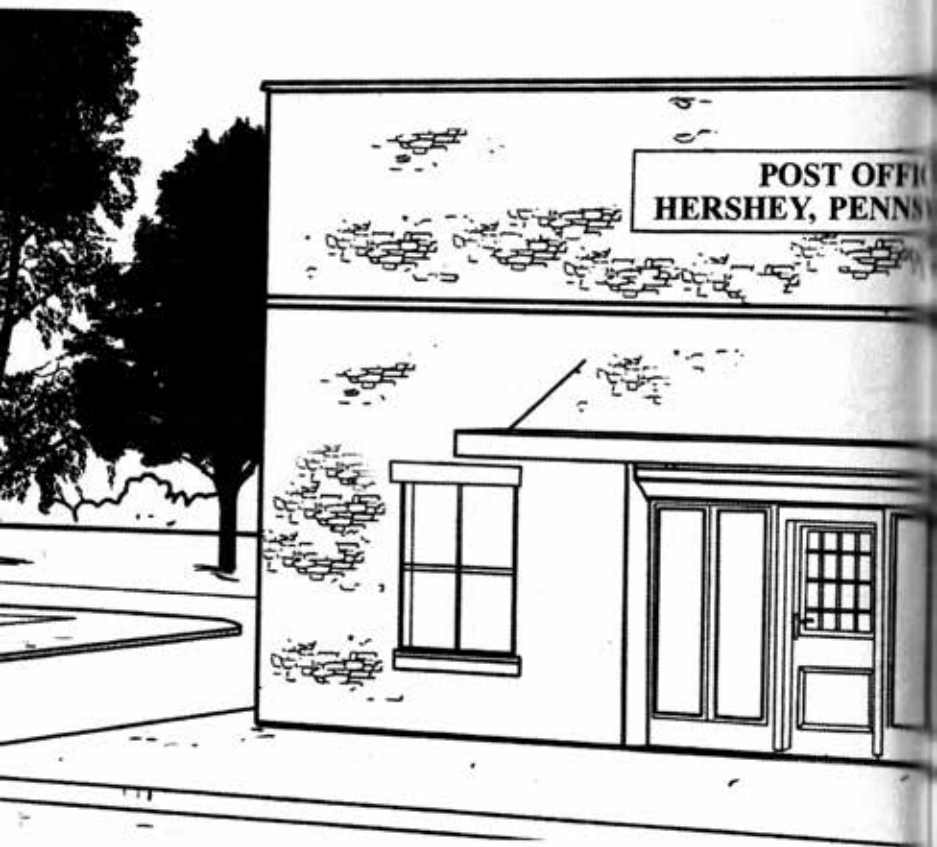
အကျဆုံး လမ်းဆုံဟာ ချောကလက်လမ်းနဲ့ ကာကာအိုလမ်းတို့ ဆုံရာဖြစ်ပါတယ်။

စိလ်တန်ဟာ အဲဒီခေတ်က အင်မတန် ချမ်းသာကြွယ်ဝတဲ့ သူဌေးအတော်များများနဲ့ မတူပါဘူး။ ကိုယ်ပိုင်ငွေကြေး အများအပြားကို မျှဝေလှူဒါန်းနေတဲ့ လူတစ်ယောက်လို တကယ့်ကိုခံစားမိတယ်။ ဘာသာတရားတစ်ခုခုကို မကိုးကွယ်ဘူးဆိုပေမဲ့ သူဟာ 'ရွှေစည်းမျဉ်း' ကို လိုက်နာတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ တစ်ပါးသူတွေအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးလိုတဲ့ ဆန္ဒရှိပြီး ဒီအတွက် တူသောအကျိုးတုံ့ပြန်မှု ရဖို့လည်း မျှော်လင့်ပါတယ်။ သူ့လုပ်သားတွေက သူ့ကို ချမ်းသာကြွယ်ဝလာစေတဲ့ ချောကလက်တွေကို ထုတ်လုပ်ပေးကြတယ်။ ဒီတော့ သူကလည်း သူ့ရဲ့အောင်မြင်မှုကို လုပ်သားတွေပါ မျှဝေခံစားရအောင် လုပ်ဆောင်ပေးလိုတဲ့ဆန္ဒ ရှိပါတယ်။ လုပ်သားတွေအားလုံးကို သူ့ကုမ္ပဏီရဲ့ အမြတ်ငွေတွေကနေ နှစ်စဉ် အပိုဆုကြေးငွေတွေ ပေးအပ်ခဲ့

တယ်။ မိလ်တန်ဟာ အမေရိကကို ချောကလက် ယူဆောင်လာသူပါ။ ဒါပေမဲ့ သူ့ကိုယ်သူ လုပ်ငန်းရှင်တစ်ဦးအဖြစ် ဘယ်လို သဘောထားလုပ်ဆောင်သလဲ ဆိုတဲ့ စိတ်ကူးအယူအဆက ပိုပြီး အရေးပါပုံရပါတယ်။

ချောကလက်မြို့ကို တရားဝင်အမည်ပေးဖို့ လိုအပ်လာပါပြီ။ ၁၉၀၄ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု စာပို့ဌာနက စာတွေ ဘယ်ကိုပေးပို့ရ မလဲဆိုတဲ့ 'လိပ်စာ' အတိအကျ သိဖို့လိုကြောင်း ပြောဆိုလာပါတယ်။ ဒီတော့ မြို့အမည်အတွက် ပြိုင်ပွဲတစ်ပွဲ ပြုလုပ်ပေးခဲ့တယ်။ နောက်ဆုံး ဆန်ခါတင်

အမည်တွေက 'ဘီးနစ်ဒေးလ်'၊ 'မဂျက်စတစ်'၊ 'စိန့်မိလ်တန်'နဲ့ 'ဇင်းနစ်' တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်ဆုံးမှာ ဆုဆွတ်ခူးသွားတဲ့အမည်က 'ဟာရီကိုကိုး' (Hersheykoko) ပါ။ ဒါပေမဲ့ စာပို့ဌာနက စကားလုံးတစ်လုံး ဖြုတ်ပစ်လိုက်ပါတယ်။ အမည်က 'ထုတ်ကုန်'အမည်လို ဖြစ်နေတယ်။ မြို့အမည်နဲ့ မတူပါဘူး။ နောက်ဆုံးမှာတော့ ရွေးချယ်လိုက်တဲ့အမည်က သိသာထင်ရှားလှပါတယ်။ ၁၉၀၆ ခုနှစ်မှာ မြို့သစ်ရဲ့ အမည်ဟာ 'ဟာရီ၊ ပင်ဆီလ်ဗေးနီးယား' (Hershey, Pennsylvania) လို့ တရားဝင် တွင်ခဲ့ပါတယ်။

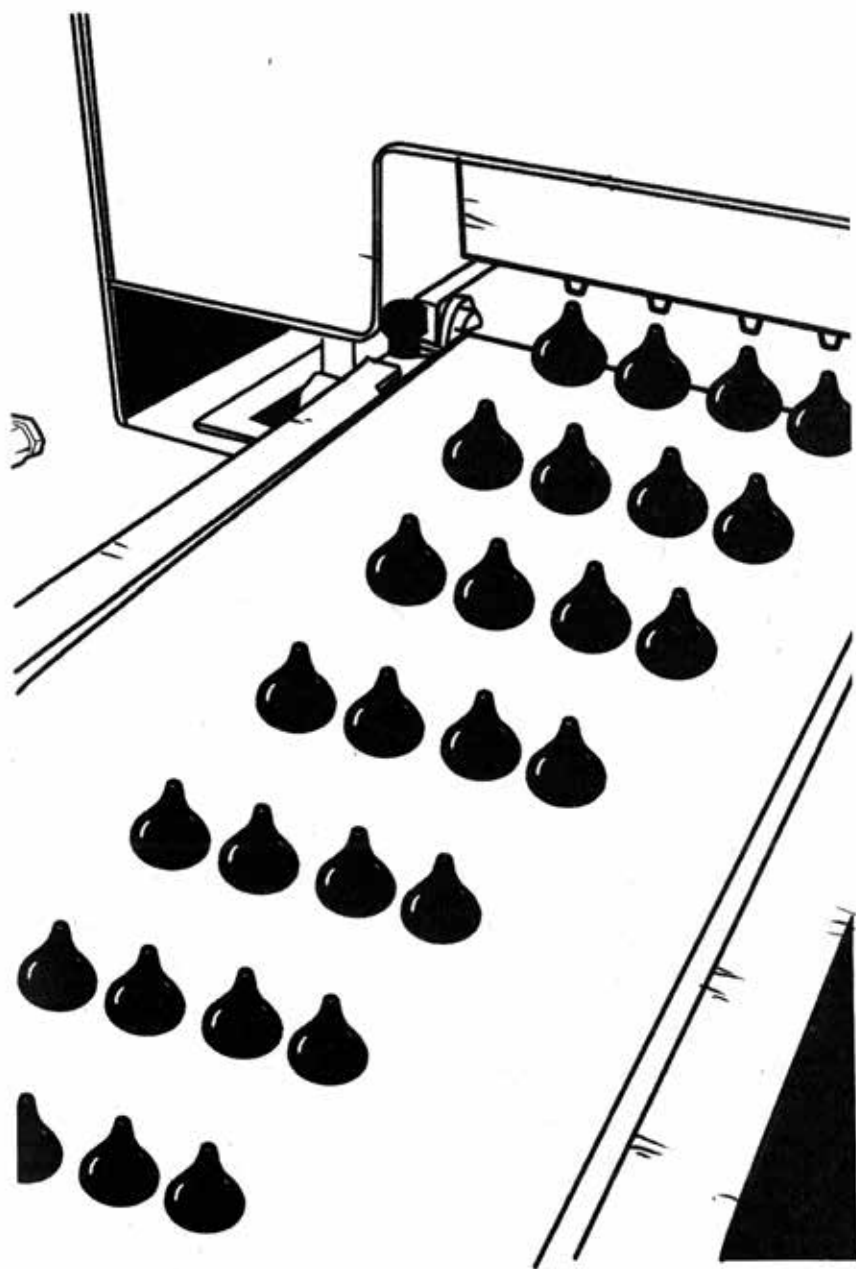

အခန်း - ၇

ဥစ္စာစနုတွေ မျှဝေပျူဒါနိုး

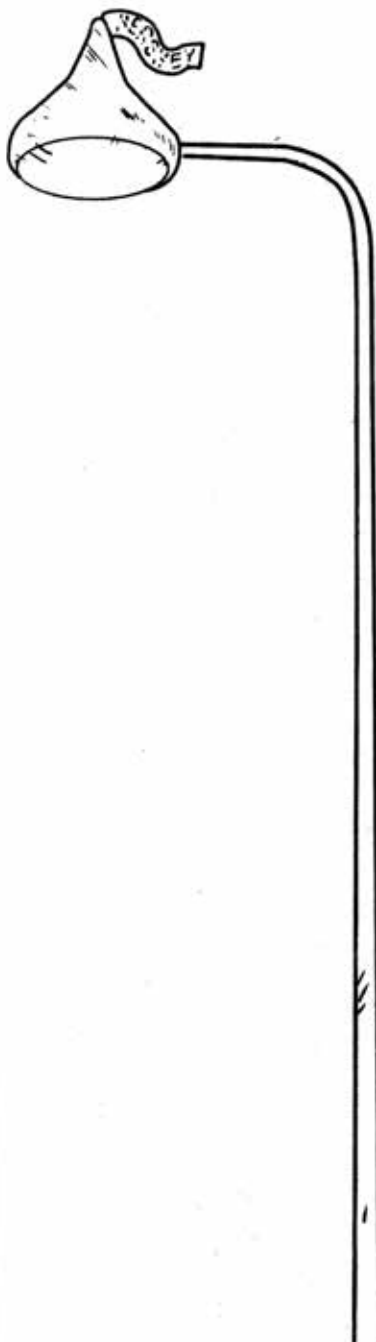
ဟာဂျီရဲ့စက်ရုံဟာ ဖွင့်လှစ်ပြီး နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ဒေါ်လာ ၅ သန်းတန်ကြေးရှိ ချောကလက်တွေ နှစ်စဉ် ရောင်းချခဲ့ရတယ်။ (ဒီနေ့ခေတ် ငွေကြေးတန်ဖိုးအရဆိုရင် ဒေါ်လာ ၁၂၃ သန်းလောက် ရှိမှာပါ။) မိလ်တန်က အခြားသော ချောကလက်ထုတ်ကုန် မျိုးကွဲတွေ ထုတ်လုပ်ဖို့ လိုအပ်တယ်လို့ မထင်ပါဘူး။ ဂန္ထဝင် ချောကလက်တောင့်ပုံစံနဲ့ ထုတ်လုပ်ရတာကိုပဲ ပျော်ရွှင် ကျေနပ်နေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ၁၉၀၇ ခုနှစ်မှာတော့ မူရင်း ဟာဂျီချောကလက် တောင့်ထက်တောင် နာမည်ပိုကြီးသွားတဲ့ ကင်ဒီအသစ်တစ်မျိုး ဖန်တီးခဲ့ တယ်။

မိလ်တန်မှာ စက်တစ်မျိုး ရှိတယ်။ ကုန်ကြမ်းတွေ အဆင့်ဆင့် ထုတ် လုပ်ရာမှာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးအတွက် သုံးတဲ့ 'ရွေ့လျားစက်ခါးပတ်'ပေါ် ချောကလက် နည်းနည်းစီ ချပေးနိုင်တဲ့စက်ပါ။ အဲဒီ ချောကလက်ကင်ဒီကို အစက 'ဆို့ဟတ်' ('အသည်းလေး') လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ချောကလက်တစ်စချင်း ရွေ့လျားစက်ခါးပတ်ပေါ် ကျတဲ့အသံကနေ စတင်ခဲ့တဲ့ ဇာတ်လမ်းပါ။ ရွေ့လျားစက်ခါးပတ်ပေါ် ကျတဲ့အခါ 'အသံလေးတစ်သံ' ထွက်ပေါ်တတ်

တယ်။ အဲဒီအသံကို မိလ်တန် ကြားမိပြီး ပိုမိုသစ်လွင်၊ ကောင်းမွန်တဲ့အမည် ပေါ်ထွက်လာခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ 'ဟာရီအနမ်း' ပါတဲ့။ မကြာခင်မှာပဲ စက်ရုံ ထဲမှာ 'ဟာရီအနမ်း' တွေကို လက်နဲ့ ထုပ်ပိုးနေကြပါပြီ။ လုပ်သားတွေက တစ်ရှူးစက္ကူတံဆိပ်ကလေးတွေ ချောကလက်တစ်ခုချင်းစီမှာ ကပ်ကြတယ်။ အဲဒီနောက် အပြားခတ် ရွှေရောင်သတ္တုလွှာတွေထဲမှာ ထည့်ပြီး ထုပ်ပိုးကြ တယ်။ 'ဟာရီအနမ်း' တွေကို ၁၉၂၀ ခုနှစ်အထိ လက်နဲ့ပဲ ထုပ်ပိုးခဲ့ကြတယ်။ စက်ရုံအနီးနားက အိမ်ကြီးထဲမှာနေတဲ့ ဟာရီရဲ့မိခင် ဖန်နီဟာ သူ့သားတော် မောင်ကို အကူအညီ ပေးချင်နေတုန်းပါ။ သူ့အိမ်ကို မထုပ်ပိုးရသေးတဲ့ ဟာရီ အနမ်းတစ်ဘူး နေ့စဉ် ပို့ပေးရတယ်။ သူက လက်နဲ့ ကိုယ်တိုင် ထုပ်ပိုးပြီး အလည်အပတ်လာသူတွေကို ပေးတတ်ပါတယ်။ (ဒီကနေ့ခေတ် ဟာရီမြို့ကို

လာရောက် လည်ပတ်သူတွေဟာ မြို့
ရဲ့ လမ်းမီးတချို့ကို ဟာရီအနမ်းကင်ဒီ
ပုံ ဖော်ထားတာကို မြင်တွေ့ရမှာ ဖြစ်
ပါတယ်။)

ချောကလက်တွေကို လူတိုင်း ဝယ်
ယူ စားသုံးနိုင်ရေးဟာ မိလိတန်
အတွက် အရေးပါပါတယ်။ လူတိုင်း
ချောကလက် စားသုံး ပျော်ရွှင်ကျေနပ်
စေချင်ပါတယ်။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်တိုင်
နှစ်ပေါင်း ၆၀ အတွင်း ဟာရီချော
ကလက်တစ်တောင်ကို ၅ ဆင့်ပဲ ကျ
သင့်ခဲ့ပါတယ်။ နေရာတိုင်းမှာလည်း
ရနိုင်ပါတယ်။ အလျင်တုန်းကတော့
ကင်ဒီဝယ်လို့ရတဲ့ တစ်ခုတည်းသော
နေရာက ကင်ဒီစတိုးတွေပဲ ဖြစ်ခဲ့
တယ်။ ဒါပေမဲ့ မိလိတန်က သူ့ရဲ့
အရောင်းသမားတွေကို နေရာတိုင်းကို
သွားဖို့ ပြောဆိုခဲ့တယ်။ ဆေးပစ္စည်း
ဆိုင်၊ ကုန်စုံဆိုင်၊ နေ့လယ်စာရောင်း
တဲ့ နေရာတွေ၊ လက်ဆောင်ပစ္စည်း
ဆိုင်တွေ . . . လူတွေ ချောကလက်
လိုချင်မယ့် နေရာတိုင်းကို သွားခိုင်း
ပါတယ်။

ပိလ်တန်နဲ့ ကစ်တီဟာရီတို့ဟာ အင်မတန် ချမ်းသာကြွယ်ဝကြ
တယ်။ စက်ရုံကို စီးမြင်ရတဲ့ တောင်ကုန်းပေါ်မှာ လှပတဲ့အိမ်နဲ့ ဥယျာဉ်
ခြံ တည်ဆောက်ထားကြတယ်။ သူတို့ကို မြို့က လူတွေအားလုံး ချစ်ခင်

ကြပါတယ်။ သူတို့အတွက် ဟာရီလင်မယား လုပ်ဆောင်ပေးထားတာတွေ
အများကြီးပဲလေ။

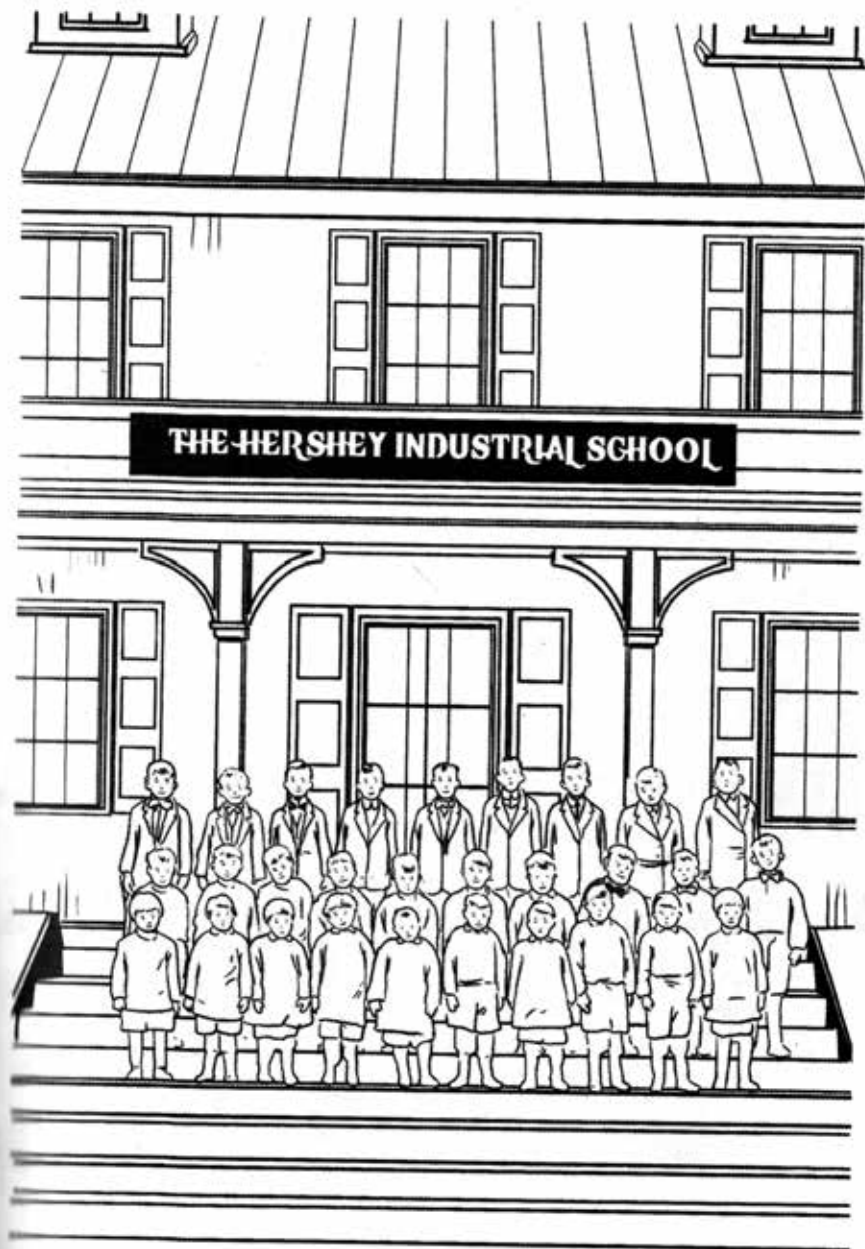

မိလ်တန်တို့လင်မယားဟာ သူတို့မှာ ကလေးမရှိတာကို အမြဲတစေ သတိရနေကြတယ်။ ဒီတော့ ကလေးတွေ အများအပြားကို ကျွေးမွေး စောင့်ရှောက်နိုင်မယ့် နည်းလမ်းတစ်ခုနဲ့အတူ လုပ်ဆောင်လာကြတယ်။ ၁၉၀၉ ခုနှစ်မှာ မိလ်တန်ဟာ မိဘမဲ့ကလေးတွေအတွက် စက်မှုကျောင်း တစ်ကျောင်း စတင် တည်ထောင်ပေးခဲ့ပါတယ်။

၁၉၀၀ ခုနှစ်များ အစောပိုင်းကာလတုန်းက မိဘမဲ့ယောက်ျားလေး တွေအတွက် ဘာလုပ်ပေးနိုင်မလဲဆိုတဲ့ စိုးရိမ်မှုကြီးတစ်ခု ရှိခဲ့ပါတယ်။ မိဘမဲ့ မိန်းကလေးတွေလည်း ရှိနေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီအချိန်တွေတုန်းက မိန်း ကလေးတွေဟာ လေ့ကျင့်သင်ယူမှု များများစားစားမလိုဘဲ အလုပ်ရနိုင်ကြ တယ်။ ထမင်းချက်၊ အပ်ချုပ်သမ၊ အိမ်ဖော် စတာတွေ ဖြစ်လာကြတယ်။ ယောက်ျားလေးတွေကတော့ စက်ရုံတွေနဲ့ ဆိုင်တွေမှာ အလုပ်ရဖို့အတွက် မိန်းကလေးတွေထက် ကျောင်းနေဖို့ ပိုလိုအပ်တယ်လို့ ယူဆခဲ့ကြပါတယ်။ မိန်းကလေးနဲ့ ယောက်ျားလေးတွေကို ဆက်ဆံခံရပုံချင်း ကွဲပြားခြားနားမှု ဟာ မမျှတခဲ့ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီခေတ်တုန်းက အဲဒီလိုပဲ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

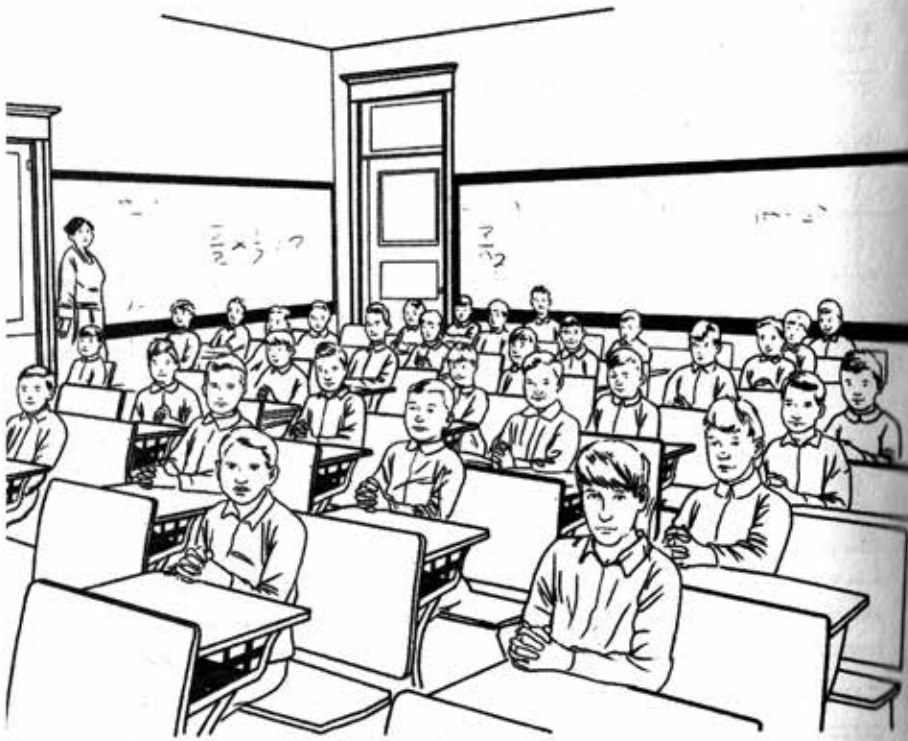
ဟာရှိရဲ့ကျောင်းက မိဘမဲ့ယောက်ျားလေးတွေ သင့်တင့်လျောက်ပတ် တဲ့ အသက်မွေးမှု အလုပ်တစ်ခုခု ရဖို့ လိုအပ်တဲ့ ကျွမ်းကျင်မှုကို ပေးဖို့ ရည်ရွယ်ပါတယ်။ ကျောင်းက သူတို့လေးတွေအတွက် နေစရာအိမ်ကိုလည်း ပေးပါတယ်။

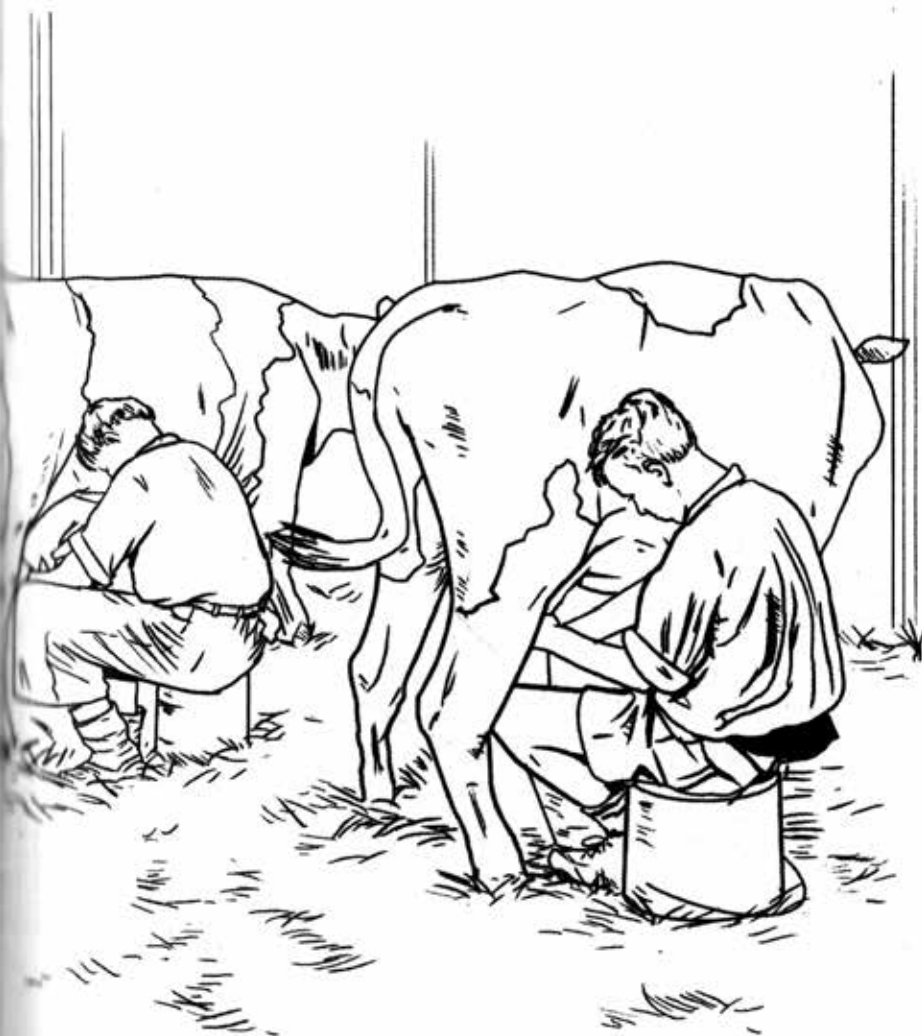
ဟာရှိကိုယ်တိုင်က ကျောင်းတွေ တစ်ကျောင်းပြီးတစ်ကျောင်း ပြောင်း ခဲ့ရဖူးတယ်။ မိဘမဲ့ကလေးတွေကို အဲဒီလိုမဖြစ်စေချင်ပါဘူး။ မိဘမဲ့ကလေး ယောက်ျားလေးတွေဟာ ကျောင်းမှာပဲ မွေးစားမိဘတွေရဲ့ မိသားစုအိမ်တွေ

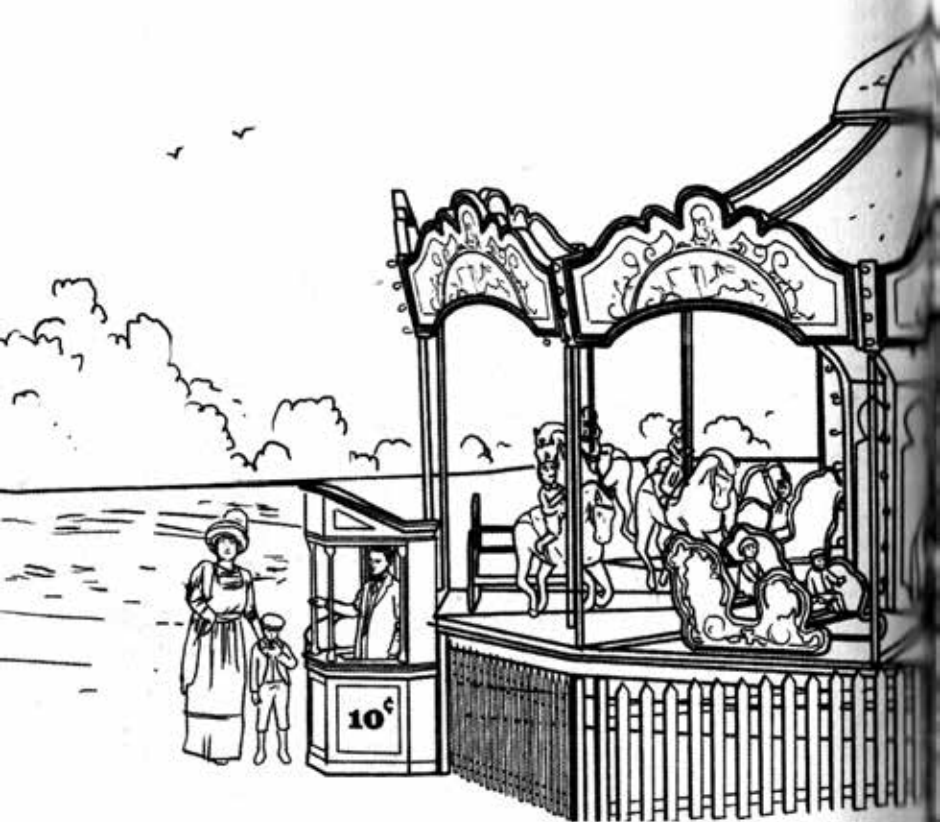
မှာ နေကြရတယ်။ တခြားမိဘမဲ့ကျောင်းတွေမှာ အိပ်ဆောင်ကြီးတွေရှိပြီး အိပ်ခန်းတစ်ခန်းထဲမှာ စုပေါင်းအိပ်ကြရတယ်။ ဟာဂျီက အဲဒီလိုမဖြစ်စေချင်ပါဘူး။ ကလေးတွေ သက်သောင့်သက်သာနဲ့ ချစ်ခြင်းမေတ္တာကို ခံစားရစေချင်ခဲ့ပါတယ်။

ဟာဂျီရဲ့ကျောင်းဟာ အနီးနားနိုင်ငံတွေက မိဘမဲ့ကလေးတွေကို လည်း လက်ခံပါတယ်။ ကလေးတွေများတဲ့ ဆင်းရဲတဲ့ မိသားစုတချို့လည်း ကလေးတွေကို ကျောင်းမှာ နေထိုင်၊ ပညာသင်ယူဖို့ ပို့ထားနိုင်ပါတယ်။ ယောက်ျားလေးတွေအားလုံး စာဖတ်တတ်ဖို့နဲ့ အခြေခံသင်ရိုးကို လေ့လာသင်ယူကြရတယ်။

လက်သမားအတတ်နဲ့ လယ်ယာလုပ်ငန်း အတတ်တွေကိုလည်း
သင်ယူနိုင်ကြတယ်။ ဒါ့အပြင် ကျောင်းလယ်ယာမှာ အလုပ်လုပ်ကြရသလို
မနက်တိုင်း နွားနို့လည်း ညှစ်ကြရတယ်။

မိလ်တန်ဟာရီက မျော်စရာရှာဖွေရတာကို ယုံကြည်လေတော့ ဟာရီ ဥယျာဉ်ဟာ ဖွံ့ဖြိုးသထက် ဖွံ့ဖြိုးလာပါတယ်။ ချားရဟတ်တစ်ခု၊ ဘိုးလင်း ကစားရာနေရာ၊ ရထားလမ်းပုံစံငယ်တွေ ထပ်ထည့်ခဲ့တယ်။ စင်မြင့်ဖျော်ဖြေပွဲ တွေ၊ စတိတ်ရှိုးတွေ၊ ဆောင်းရာသီမှာ ရေခဲပြင်လျှောစီးကွင်းတွေလည်း

ရှိနေပါတယ်။ ဟာရီ ပင်ဆိလ်ပေးနီးယားမြို့သားတွေအတွက် အဲဒီအရာ
တွေ အများစုဟာ အခကြေးငွေ မပေးရပါဘူး။ လာရောက်လည်ပတ်သူ
တွေလည်း ထောင်သောင်းချီ ရှိတယ်။ ၁၉၁၃ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းမှာ ဟာရီ
ဥယျာဉ်ကို လူပေါင်း ၁ သိန်းကျော် လာရောက်လည်ပတ်ခဲ့ကြပါတယ်။

ယနေ့ ဟာရှီဥယျာဉ်

၁၉၅၀ စုနှစ်များအတွင်း မိလ်တန်ဟာရှီရဲ့ နှစ်သက်စဖွယ်စိမ်းလန်းတဲ့ဥယျာဉ်ဟာ အပန်းဖြေဥယျာဉ်အဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးဝေဆာလာခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်းမှာတော့ အနည်းငယ် လျော့ကျခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ်မှာ ဟာရှီဇျော်ဖြေ ရေးကုမ္ပဏီက အပြောင်းအလဲတစ်ခု လုပ်ခဲ့တယ်။ ဥယျာဉ်ကို ခြိမ်းခတ်လိုက်ပြီး ဝင်ကြေးကောက်ခံခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက လူအတော်များများ စိတ်ပျက်သွားခဲ့ကြပေမဲ့ နောက်ဆုံး တော့လည်း ဟာရှီဥယျာဉ်သစ်ဟာ အင်မတန် လူကြိုက်များတဲ့ နေရာ ပြန်ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

ဒီကနေ့မှာတော့ ဟာရှီဥယျာဉ်မှာ ရိုလာကိုစတာ ၁၁ ခုထိ တိုးပွားနေပါပြီ။ စကိုင်တိုက် ခေါ်ကောင်းကင်အပျော်စီးရထားဟာ ပေ ၂၀၀ ရှိပြီး အမြင့်ဆုံးပါ။ တစ်နာရီကို ၇၅

ပိုင်နှုန်း သွားပါတယ်။ လာရောက် လည်ပတ်သူတွေအနေနဲ့ မူးနောက်ရလောက်တဲ့ ကမ်းရိုးတန်း ရေလွှာလျှော၊ ဝဲက တော့ရေလွှာလျှော၊ ကမ္ဘာပေါ်မှာ အရှည်ဆုံးရေလွှာလျှောတွေ ထဲက တစ်ခုဖြစ်တဲ့ လှိုင်းလျှော စတဲ့ ရေလွှာလျှောအမျိုးပေါင်း များစွာကိုလည်း ရွေးချယ်နိုင်ကြတယ်။ ဟာရီဥယျာဉ်မှာ သစ် လုံးစီး (သစ်ထွင်းရေလျှောစီး)၊ တစ်ကြောင်းသွား သံလမ်း ရထား၊ ဧရာမလှိုင်းဂယက်ကန်နဲ့ တိရစ္ဆာန်ဥယျာဉ်တစ်ခုလည်း ရှိပါတယ်။

ဟာရီစက်ရုံနဲ့ မလှမ်းမကမ်းမှာ တည်ရှိတဲ့ ဟာရီဥယျာဉ် ဟာ နှစ်စဉ် လာရောက်လည်ပတ်သူ ၂ သန်းကျော်ကို ဆွဲဆောင် လျက် ရှိပါတယ်။

ဟာရီမြို့မှာ အဲဒါတွေအားလုံး ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေချိန်မှာ မိလ်တန် နဲ့ ကပ်တီတို့ဟာ ကပ်တီ ကျန်းမာနေတဲ့အချိန်တိုင်း ခရီးတွေ ထွက်ဖြစ်နေ ကြတယ်။ ၁၉၁၂ ခုနှစ်မှာ ဥရောပကို နောက်တစ်ကြိမ် သွားခဲ့ကြတယ်။ မိလ်တန်က အိမ်အပြန်ခရီးစဉ်အတွက် နာမည်ကျော် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘော ကြီးမှာ လက်မှတ်တွေ ဝယ်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ လုပ်ငန်းနဲ့ပတ်သက်တဲ့ တွေ့ဆုံပွဲ တစ်ခုကြောင့် အစီအစဉ်ပြောင်းပြီး အချိန်စောထွက်တဲ့သင်္ဘောနဲ့ လိုက်ပါ ခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒါကပဲ ဟာရီလင်မယားအတွက် မယုံနိုင်လောက်စရာ ကံကောင်းခြင်းတစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပါတယ်။ မူလ စီစဉ်ခဲ့တဲ့

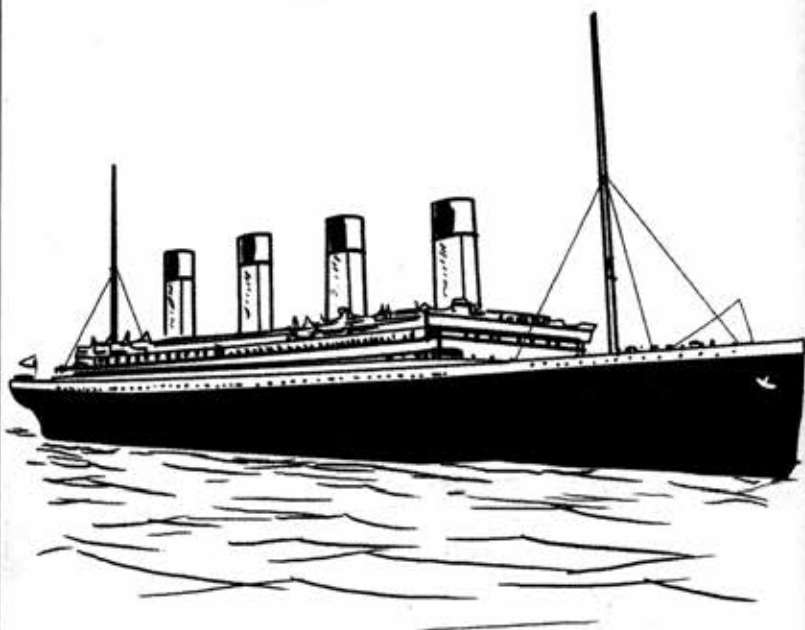

သင်္ဘောက ကမ္ဘာပေါ်မှာ တည်ဆောက်ခဲ့သမျှ အဆင့်အမြင့်ဆုံး ဇိမ်ခံသင်္ဘော ဖြစ်တဲ့ 'တိုက်တန်းနစ်' သင်္ဘောကြီးပါ။ တိုက်တန်းနစ် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘော ကြီးဟာ အမေရိကကို ဦးတည်အသွား ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာထဲမှာ ရေခဲတောင် တစ်ခုနဲ့ တိုက်မိပြီး နစ်မြုပ်သွားခဲ့ပါတယ်။

ဟာဂျီတို့လင်မယားဟာ သင်္ဘောခရီးစဉ်နဲ့ပတ်သက်လို့ ကံကောင်းခဲ့ပေမဲ့ အဲဒီနောက်မှာတော့ ကပ်တီအတွက် ကံအကျိုးဆက် ကုန်သွားခဲ့ပါတယ်။ ဖီလာဒဲလဖီးယားက မိတ်ဆွေတစ်ယောက်ဆီ အလည်အပတ် သွားနေစဉ်မှာပဲ အသည်းအသန် နာမကျန်းဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ မိလ်တန် ကပ်တီနဲ့ဘေးကို အပြေးသွားခဲ့တယ်။ ကပ်တီဟာ နှစ်အတန်ကြာ နာမကျန်းဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၁၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၅ ရက်နေ့မှာ ဆုံးပါး ကွယ်လွန်ခဲ့ရှာပါတယ်။

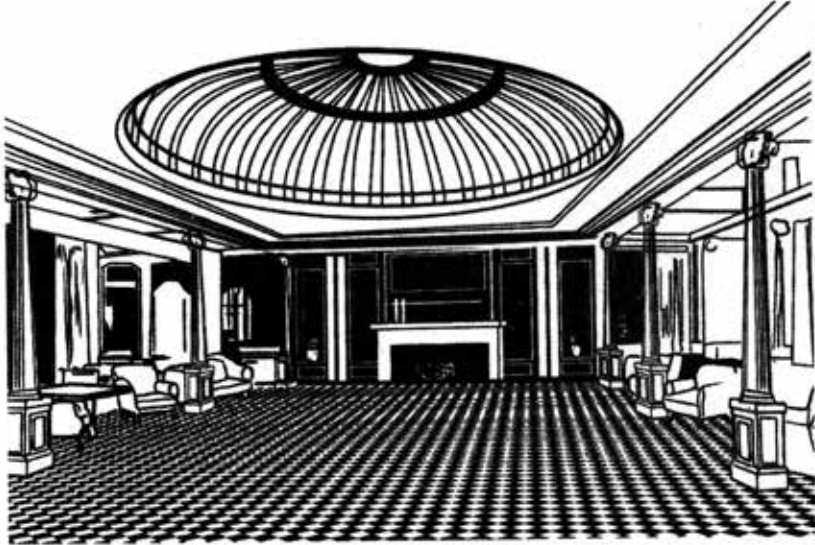
တိုက်တန်းနစ်အလွမ်းဇာတ်

မိလ်တန်နဲ့ ကစ်တီဟာရှိတို့ဟာ RMS တိုက်တန်းနစ်ကို မစီးဖြစ်ခဲ့တာကြောင့် ကြေကွဲဖွယ်ရာအလွမ်းဇာတ်ကြီးကနေ လွတ်မြောက်ခဲ့ကြတယ်။ တိုက်တန်းနစ်ဟာ အင်္ဂလန်ကနေ အမေရိကဆီ ဦးတည် သမုဒ္ဒရာကို ဖြတ်ပြီး ပထမဆုံး ခရီးစဉ် ထွက်ခွာခဲ့တာပါ။ အဲဒီကာလတုန်းက ကမ္ဘာပေါ်မှာ တည်ဆောက် ခဲ့သမျှ အကြီးမားဆုံး၊ စိတ်ကူးယဉ်အဆန်ဆုံးသင်္ဘော ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ပထမတန်းခရီးသည်တွေဟာ ကြွေထည်နဲ့ ငွေထည် အသုံး အဆောင်တွေ အသုံးပြုကြရတယ်။ ရေကူးကန်ငယ်လေးထဲမှာ ရေကူးနိုင်သလို တင်းနစ်ကွင်းမှာလည်း ဘောလုံးပျော့နဲ့ ကစားနိုင်ကြပါတယ်။ ကလေးတွေအတွက် သီးသန့်ကစားခန်းနဲ့

ရေပန်းတွေလည်း ရှိတယ်။ သံစုံတီးဝိုင်းတစ်ဝိုင်းက ခရီးသည်တွေကို ဖျော်ဖြေကြပါတယ်။ သင်္ဘောတည်ဆောက်သူတစ်ဦးက သင်္ဘောပေါ်တင်ဆောင်ထားတဲ့ အရာအားလုံးဟာ 'ငွေကြေးနဲ့ဝယ်ယူလို့ရတဲ့ ကောင်းပေ့ဆိုတာတွေချည်း' ဖြစ်တယ်လို့ ပြောဆိုခဲ့ပါတယ်။

တကယ်တော့ တိုက်တန်းနစ်ဟာ 'မနစ်မြုပ်နိုင်တဲ့' သင်္ဘောဆိုသလောက် နီးပါး ပြောခဲ့ကြတာပါ။ ဒါပေမဲ့ ၁၉၁၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၄ ရက်နေ့မှာတော့ တိုက်တန်းနစ်ဟာ ကနေဒါနဲ့ နီးကပ်နေပြီဖြစ်တဲ့ သမုဒ္ဒရာရေပြင်မှာပဲ ဧရာမမျောရွေ့ရေခဲတောင်ကြီးနဲ့ တိုက်မိပြီး နစ်မြုပ်ခဲ့ရပါတယ်။ မနစ်မြုပ်ခင် ခါးလယ်ကနေ နှစ်ဝိုင်းကျိုးသွားခဲ့တယ်။ ခရီးသည်အားလုံးကို ကယ်တင်နိုင်ဖို့ လုံလောက်တဲ့ အသက်ကယ်လှေတွေ မပါခဲ့ပါဘူး။ ဝမ်းနည်းစရာကောင်းတာက ကယ်ဆယ်ရေးတွေ ရောက်မလာခင် လူပေါင်း ၁၅၀၀ လောက် အေးခဲနေတဲ့ ရေထဲမှာ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရတာပါ။

ပီလ်တန်ဟာ နောက်ထပ် အိမ်ထောင်မပြုတော့ပါဘူး။ သူကွယ်လွန်
ချိန်ထိ ကစ်တီရဲ့ ဓာတ်ပုံတွေကို အိမ်က အခန်းတိုင်းမှာ ချိတ်ဆွဲထားခဲ့ပါ
တယ်။ ချစ်လှစွာသော ကစ်တီရဲ့ မြေပုံပေါ်မှာ တစ်ပတ် ၂ ကြိမ် ပန်းအသစ်
တွေ လဲပေးခဲ့ပါတယ်။

အခန်း - ၈
ကစ်တီ ကွယ်လွန်ပြီးနောက်ပိုင်း

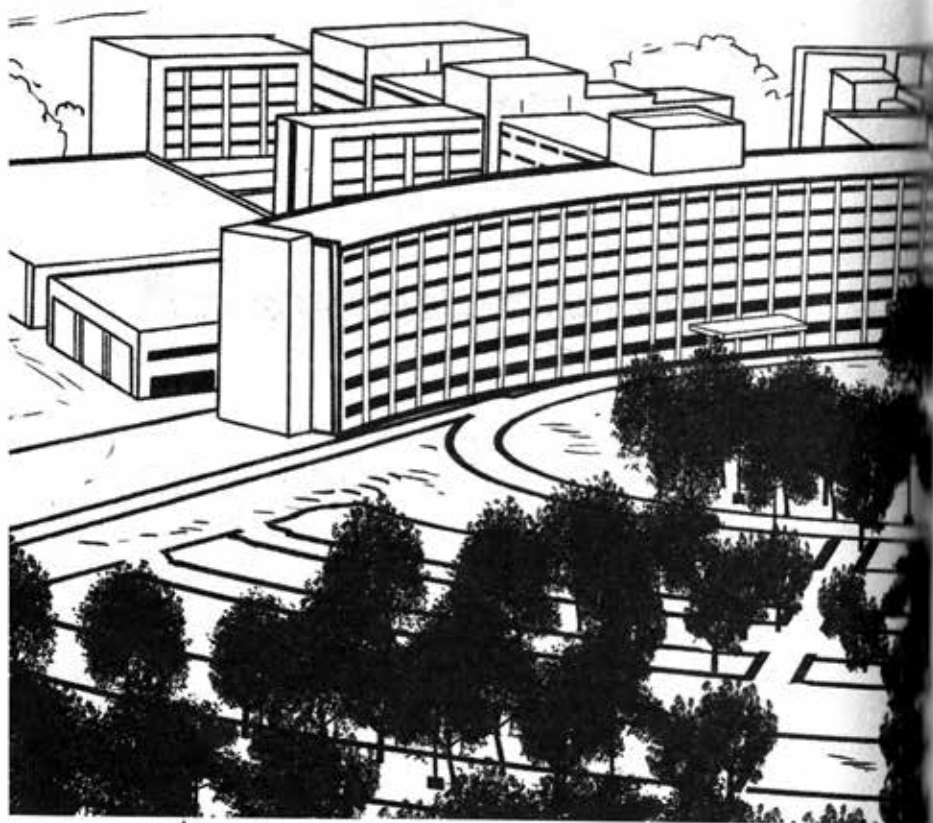

ပီလ်တန်ဟာ ကစ်တီကို အလွန်အမင်း သတိရလွန်းဆွတ်ခဲ့ပါတယ်။ သူ့မှတ်ဉာဏ်ထဲမှာ တကယ့်ကို အမှတ်တရတစ်ခုကို သိမ်းဆည်းထားခဲ့တယ်။ လျှို့ဝှက်ထားခဲ့ပါတယ်။

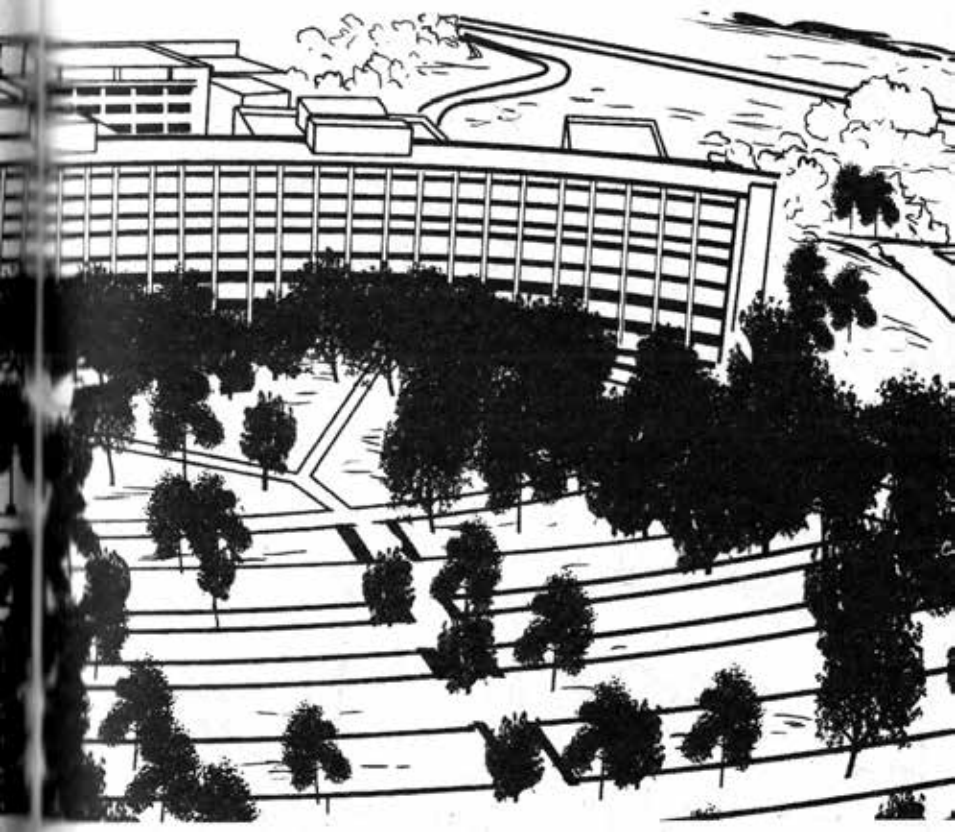
ကစ်တီ ကွယ်လွန်ပြီး များမကြာခင် ၁၉၁၈ မှာတော့ ပီလ်တန်ဟာ ဟာရီချောကလက်ကုမ္ပဏီက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအလုံးစုံကို စက်မှုကျောင်းကို လွှဲအပ်လိုက်တယ်။ (အဲဒီကျောင်းကို ၁၉၅၁ ခုနှစ်ကစလို့ ပီလ်တန် ဟာရီကျောင်းလို့ ခေါ်ခဲ့ကြပါတယ်။) ပီလ်တန်ဟာ အဲဒီကိစ္စကို သူ့ကုမ္ပဏီက

ဘယ်သူမှ မသိအောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါတယ်။ နောက် ၅ နှစ်ကြာတဲ့အထိ ကျောင်းပြင်ပကလူတွေ အဲဒီကိစ္စကို မသိခဲ့ကြပါဘူး။ အဲဒီနောက် သတင်းစာ တစ်စောင်က ဖွင့်ချရေးသားတဲ့အခါကျမှ သိခဲ့ကြရပါတယ်။

မီလ်တန်ဟာ သူ ကွယ်လွန်ပြီး နောက်ပိုင်းကာလတွေမှာလည်း ကျောင်းကို ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေစေဖို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့တာပါ။ ဒီကနေ့ ကာလထိအောင် ကျောင်းဟာ ဒေါ်လာ ၉ ဘီလျံ အရင်းအနှီးတွေကို ပိုင်ဆိုင်

နေဆဲပါ။ ဟာရီကျောင်းဟာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက တက္ကသိုလ် အများစုထက် ပိုမိုချမ်းသာကြွယ်ဝပါတယ်။ ၁၉၆၃ ခုနှစ် ကာလလောက်မှာ ကျောင်းဟာ ဆေးရုံတစ်ရုံ တည်ဆောက်နိုင်တဲ့အထိ ငွေကြေးတောင့်တင်း နေပါတယ်။ ပင်ဆိလ်ဗေးနီးယားပြည်နယ် ဟာရီဆေးကုသရေးဌာနဟာ ဟာရီမြို့မှာတည်ရှိပြီး ပြည်နယ်ထဲမှာ အကြီးဆုံးဆေးရုံတွေထဲက တစ်ရုံ ဖြစ်ပါတယ်။

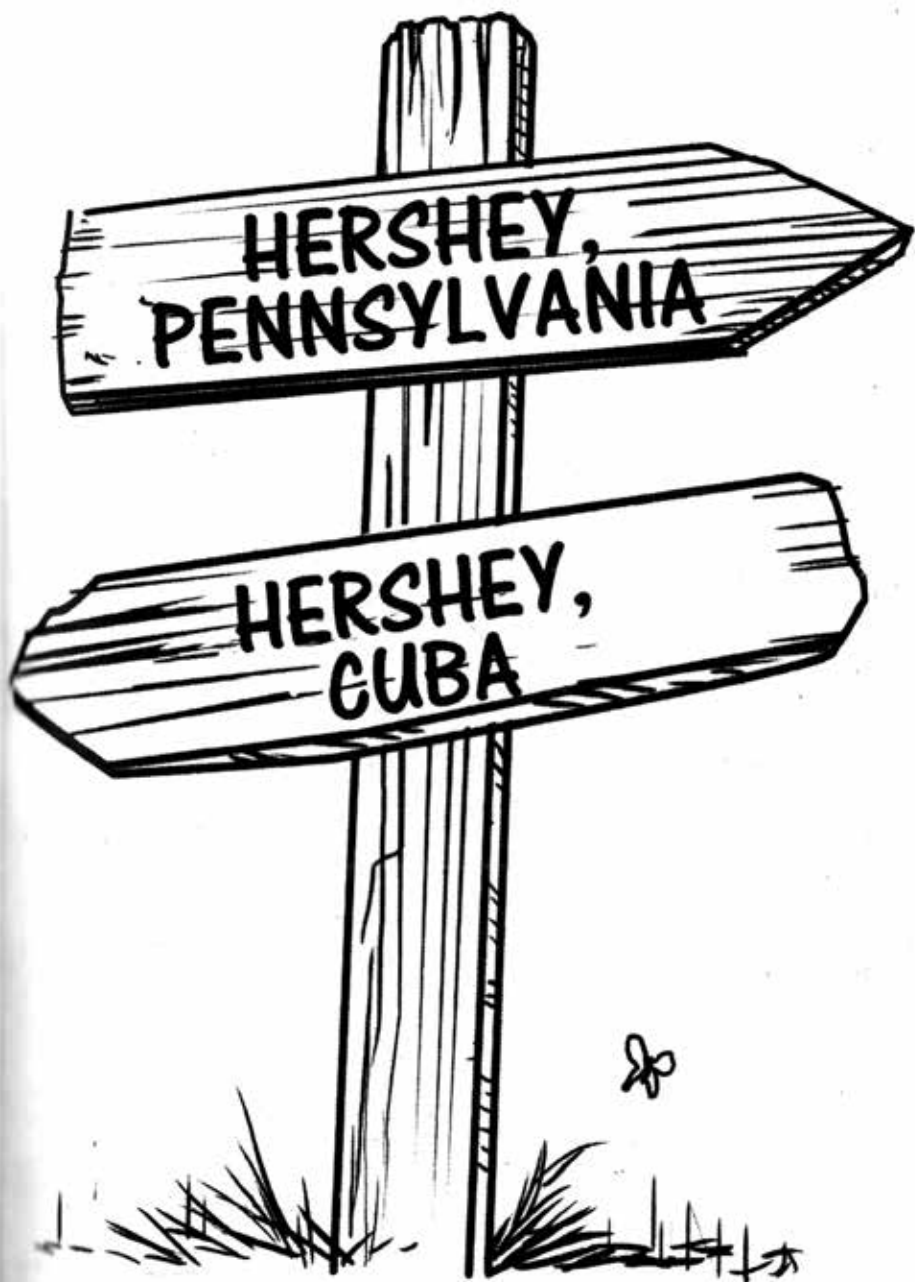
သူ့ရဲ့ 'လက်ဆောင်' နဲ့ ပတ်သက်လို့ ဟာရီ ချမှတ်ထားတဲ့ တစ်ခု
တည်းသောစည်းမျဉ်းက ကျောင်းသားတွေနဲ့ ကျောင်းကို အကူအညီဖြစ်စေ
တဲ့ နေရာတွေမှာပဲ အသုံးပြုရမယ် ဆိုတာပါပဲ။ သူ့ရဲ့ လက်ကျန်ဘဝ
တစ်လျှောက်လုံး ကျောင်းကို စောင့်ကြည့်ခဲ့ပါတယ်။ ကျောင်းသားတွေကို
သူ့သားအရင်းတွေလိုပဲ ဆက်ဆံခဲ့တယ်။ မကြာခင်ဆိုသလို မွေးစားမိဘ
တွေနဲ့အတူ ကလေးတွေ နေထိုင်ရာအိမ်တွေကို သွားရောက် လည်ပတ်
တတ်ပါတယ်။ ကလေးတွေကလည်း မိလ်တန်အိမ်ကို လာလည်၊ လက်ဖက်
ရည် အတူသောက်လေ့ ရှိကြတယ်။ နှစ်စဉ် တစ်ကျောင်းလုံးကို ဖိတ်ပြီး

မနက်စာတည်ခင်း ကျွေးမွေးလေ့ရှိတယ်။ ၁၉၃၀ မှာ စတင်ပြီး ကျောင်းဟာ ကျောင်းသားဟောင်း မိတ်ဆုံစားသောက်ပွဲတွေ နှစ်စဉ်ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ကျောင်းသားတွေဘက်ကလည်း မိလ်တန်ကို ချစ်ခင်ကြပါတယ်။

ဟာရီချောကလက်တွေ ထုတ်လုပ်ဖို့ လိုအပ်တဲ့သကြား အများစုဟာ ကျွန်းနိုင်ငံ ကျူးဘားကနေ လာတာပါ။ မိလ်တန်ဟာ ကပ်တီ ကွယ်လွန်ပြီး နောက် အပူပိုင်းနိုင်ငံဖြစ်တဲ့ ကျူးဘားကို သွားရောက်ခဲ့ပြီး သဘောကျ နှစ်မြိုက်သွားပါတယ်။

မိခင်ကြီး ဖန်နီ ၁၉၂၀ မှာ ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီးနောက်မှာတော့ မိလ်တန် အနေနဲ့ ဟာရီမြို့မှာချည်း နေထိုင်ဖို့ အကြောင်းရင်း သိပ်မရှိတော့ပါဘူး။ ဒီတော့ ၁၉၂၀ နဲ့ ၁၉၃၀ စုနှစ်တွေထဲမှာ ကျူးဘားမှာ သက်တမ်းတစ်ဝက် လောက် နေထိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ကျူးဘားမှာ ကြိုခင်းတွေ အများအပြား ဝယ်ယူခဲ့ တယ်။ ချောကလက်အတွက် ကြိုကနေ သကြားအဖြစ် ထုတ်လုပ်ဖို့ စက်ရုံ တစ်ရုံ တည်ခဲ့တယ်။ ကြိုခင်းအလုပ်သမားတွေအတွက် အိမ်အသစ်တွေ လည်း တည်ဆောက်ပေးခဲ့တယ်။ အဲဒီအိမ်တွေမှာ ကျူးဘားမှာ ရဖို့ခက်ခဲ တဲ့ လျှပ်စစ်မီးရအောင်လည်း လုပ်ဆောင်ပေးပါတယ်။ ပင်ဆီလ်ဗေးနီးယားမှာ ပေးအပ်ခဲ့တဲ့ ပေးကမ်းရက်ရောမူ၊ ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိမှုတွေကို ကျူးဘားမှာ လည်း ပေးအပ်ခဲ့ပါတယ်။

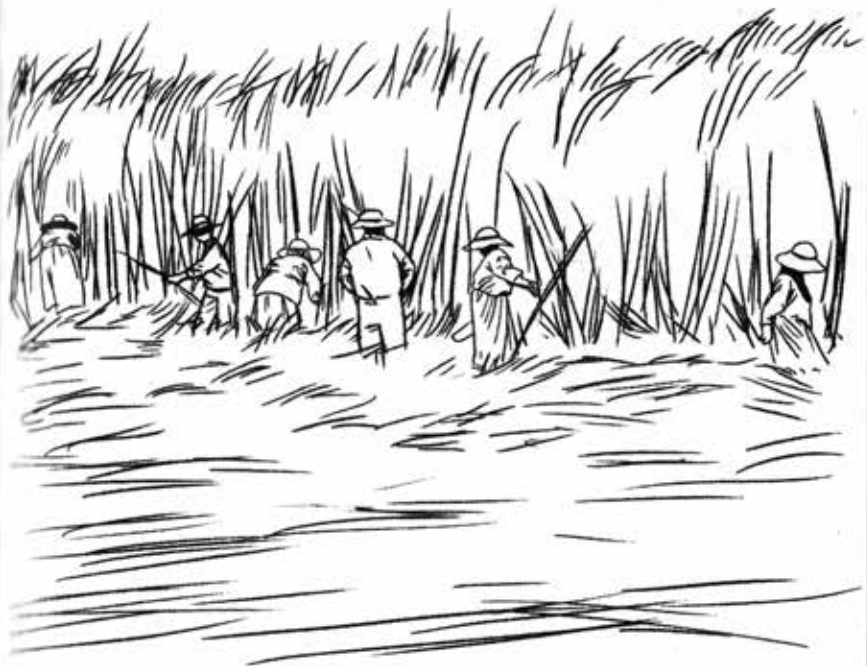

ဟာရှီကျူးဘား

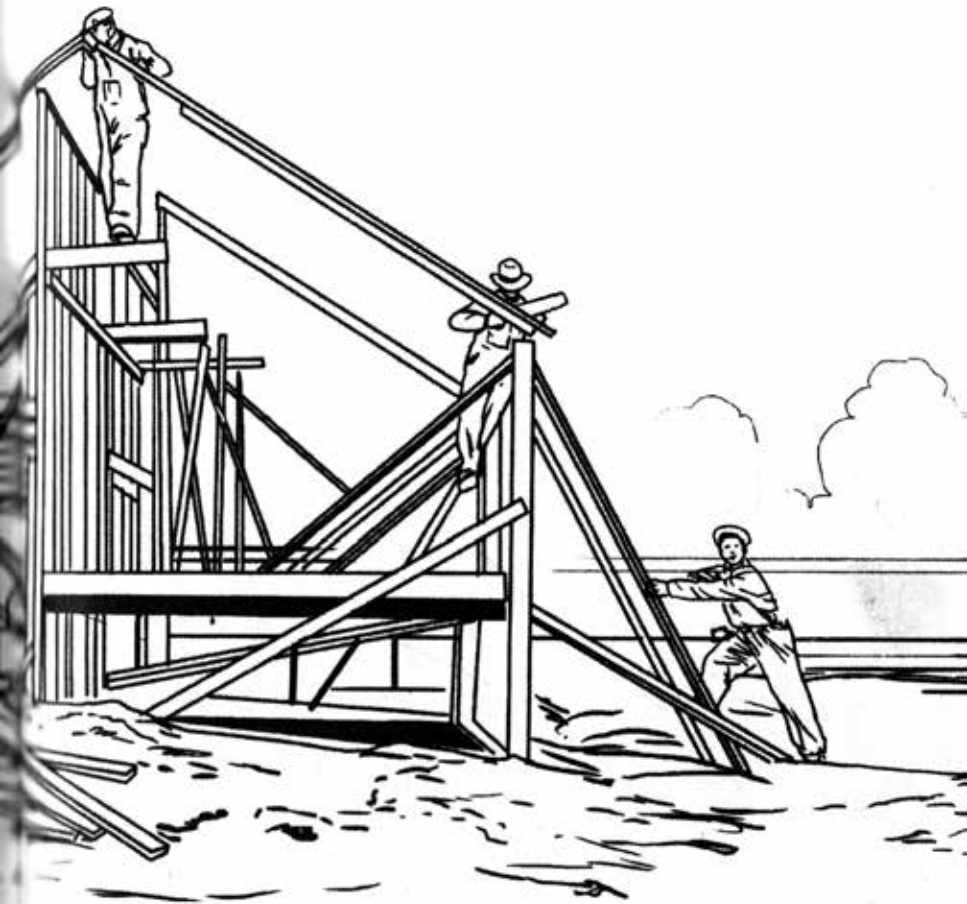
အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ဖလော်ရီဒါ ကမ်းရိုးတန်းနဲ့ မိုင် ၉၀ ကွာဝေးတဲ့ ဟာရှီကျူးဘားမြို့ဟာ တစ်ချိန်က သကြား ထုတ်လုပ်ရာ အချက်အချာ နေရာတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဟာရှီကျူးဘားဟာ သကြားစက်ရုံနဲ့ ကြံခင်း အလုပ်သမားတွေကို

အိမ်ရာတွေနဲ့တကွ အကူအညီ အထောက်အပံ့ပေးဖို့အတွက် မိလ်
 တန်ဟာဂီ တည်ပေးခဲ့တဲ့ လှပတဲ့မြို့လေးပါ။ ကျူးဘားမြို့တော်
 ဟာဗားနားနဲ့ ၃၅ မိုင်ပဲဝေးတဲ့ မြို့လေးမှာ ဆိုင်တွေ ရှိတယ်၊
 ဟိုတယ်တစ်လုံး၊ ဥယျာဉ်တွေနဲ့ ကိုယ်ပိုင်ရထားလမ်းတစ်လမ်း
 ရှိနေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ မိလ်တန်ဟာ အဲဒီမြို့လေးကို ၁၉၄၆
 ခုနှစ်မှာ ရောင်းချပစ်ခဲ့တယ်။ စိတ်မကောင်းစရာကတော့
 မြို့လေးကို ဆက်လက် မထိန်းသိမ်းတော့တာပါပဲ။ အခုကာလမှာ
 ဟာဂီကျူးဘားရဲ့ အစိတ်အပိုင်း အများစုကို ပြုပြင်မွမ်းမံဖို့
 လိုအပ်နေပေမဲ့ မိသားစုပေါင်း ၂၀၀ လောက် ဒီကနေ့တိုင်
 နေထိုင်လျက် ရှိနေပါသေးတယ်။

၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်များ အတွင်းမှာတော့ အမေရိကရော အခြားကမ္ဘာနိုင်ငံတွေပါ စီးပွားရေးကျဆင်းမှုနဲ့ ကြုံခဲ့ကြရတယ်။ လူသန်းပေါင်းများစွာ အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ကုန်ကြတယ်။ သန်းပေါင်းများစွာ ၎င်းတို့ရဲ့အိမ်ရာတွေကို ဆုံးရှုံးကြရတယ်။ အမေရိကမှာ လူအများအပြားအတွက် ဆိုးဝါးတဲ့ကာလကြီး

ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဟာရီပင်ဆီလ်ဗေးနီးယားမှာတော့ သိပ်မဆိုးဝါးခဲ့
ပါဘူး။ မိလ်တန်က သူ့စက်ရုံက လုပ်သားအားလုံး အလုပ်ဆက်လုပ်နေနိုင်
အောင် စီစဉ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ချောကလက် မထုတ်လုပ်ရဘူးဆိုရင် အခြား
နေရာတွေမှာ အလုပ်ရှာပေးခဲ့တယ်။ မြို့ထဲမှာ အဆောက်အဦသစ်တွေ

လည်း ထပ်ဆောက်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီနောက် ရေခဲပြင်ဟော်ကီ အားကစား အသင်းအတွက် အားကစားရုံကြီးတစ်ရုံ တည်ဆောက်ပေးခဲ့တယ်။ ဇိမ်ခံ ဟိုတယ်ဟာရှိလည်း ပြီးစီးပါပြီ။ လူနေအဆောက်အဦအစုအဝေးကြီးလည်း

ပြီးစီးခဲ့ပါပြီ။ ဒီကနေ့မှာတော့ အဲဒီအဆောက်အဦတွေဟာ ဟာရီရုံးချုပ်ရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတွေ ဖြစ်နေပါပြီ။

ဟာရီချောကလက်တောင့် တစ်တောင့်ကို ၅ ဆင့်ပဲ ကျသင့်နေသေး တာကြောင့် လူတွေ ဆက်လက်ပြီး ဝယ်နိုင်နေကြပါသေးတယ်။ ချောကလက် စက်ရုံ ဆက်လက်လည်ပတ်နေနိုင်သလို ဟာရီကုမ္ပဏီနဲ့ မြို့တို့လည်း ကမ္ဘာ စီးပွားပျက်ကပ်ကို ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ပါတယ်။

ဟာရှီချောက်လက်တွေ စစ်ပွဲဆီသို့

၁၉၁၇ ခုနှစ်မှာတော့ မိလ်တန်ဟာ သူ့ကို အရာများစွာ ပေးခဲ့တဲ့ သူ့နိုင်ငံတော်ကို ပြန်လည် တူညီပေးဆပ်နိုင်မယ့် အခွင့်အရေးတစ်ခု ရခဲ့တယ်။ ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးမှာ ပါဝင် တိုက်ခိုက်ဖို့ အမေရိကန်တပ်တွေ ဥရောပကို ဦးတည်ထွက်ခွာ သွားတဲ့အချိန်မှာ မိလ်တန်က စစ်သားတွေအတွက် ချောက်လက် တွေ ပေးမယ်လို့ အစိုးရကို ပန်ကြားခဲ့တယ်။ စစ်သားတွေအနေ နဲ့ အင်အား လိုအပ်လိမ့်မယ်လို့ မိလ်တန်က ပြောခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၁၇ ခုနှစ်ကနေ ၁၉၁၈ ခုနှစ်အတွင်း အမေရိကန်စစ်သား တွေရဲ့ ရိက္ခာထုပ်တွေထဲမှာ ချောက်လက်တောင့်ပေါင်း သန်း နဲ့ချီ ပါဝင်ခဲ့ပါတယ်။

၁၉၄၂ ခုနှစ်မှာတော့ မိလိတန်ဟာ အလွယ်တကူ အရည် ပျော်မသွားနိုင်တဲ့ 'ဒီ-ရေရှင်' ခေါ် အထူးချောကလက်ကို ဖန်တီးခဲ့တယ်။ ဥရောပမှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးမှာ ပါဝင် တိုက်ခိုက်နေကြတဲ့ အမေရိကန်စစ်သားတွေဟာ သူတို့ တွေ့ဆုံ ကြရတဲ့ ကလေးတွေကို ချောကလက်တွေ ပေးကမ်းခဲ့ကြတယ်။ ဒေသခံလူတွေနဲ့ ချောကလက်တွေကို အရောင်းအဝယ်တွေ လည်း လုပ်ကြပါတယ်။ ဟာဂီတုမ္မင်ဟာ စစ်သားတွေကို ကူညီ ထောက်ပံ့ခဲ့တဲ့အတွက် အမေရိကန်အစိုးရက ချီးမြှင့်တဲ့ ဆု တံဆိပ်တွေ အများအပြား ရရှိခဲ့ပါတယ်။

အခန်း - ၉

ချောကလက်မတည်ရင်းနှီးငွေတွေ ဆက်လက်ရှင်သန်နေဆဲ

၁၉၃၇ ခုနှစ်မှာ မိလ်တန်ဟာရီ အသက် ၈၀ ပြည့်ခဲ့ပါပြီ။ ဟာရီမြို့က သူ့အတွက် ဧရာမမွေးနေ့ပွဲကြီး ကျင်းပပေးခဲ့ပါတယ်။ အားကစားရုံကြီးထဲမှာ သူ့အတွက် မွေးနေ့သီချင်းဆို၊ ဧရာမမွေးနေ့ကိတ်မုန့်ကြီး ပြင်ဆင်

ပေးခဲ့ကြတယ်။ မိလ်တန်ကတော့ နှေးကွေး လေးလံနေရာပါပြီ။ ကုမ္ပဏီ လည်ပတ်ရေး လုပ်ငန်းဆောင်တာ အတော်များများကို မန်နေဂျာတွေကို လွှဲပြောင်းလုပ်ဆောင်ခွင့် ပြုထားလိုက်ပါပြီ။ ၁၉၄၀မှာ ဟာဂျီထုတ်ကုန်တွေ ရဲ့ ရောင်းအားဟာ ဒေါ်လာ ၄၄ သန်းခန့်ရှိပြီး သက်တမ်းတစ်လျှောက် ရောင်းအားအမြင့်ဆုံး ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ ၄ နှစ်ကာလ အတွင်းမှာပဲ ရောင်း အား ၂ ဆ တက်လာပြီး နှစ်စဉ် ဒေါ်လာသန်း ၈၀ ကျော် ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာ အဲဒီအချိန်ကာလထိအောင် စမ်းသပ်ဖန်တီးမှုတွေကို

နှစ်ဦးကြိုက်နေဆဲပါ။ ပီကေနဲ့ ချောကလက်အဆာသွပ်မှန်တွေ ဖန်တီးကြည့်
 ပါတယ်။ စပျစ်သီးခြောက်၊ သကာကင်ဒီတွေလည်း လုပ်ကြည့်ပါတယ်။
 ဆပ်ပြာထုတ်လုပ်ဖို့ စမ်းသပ်ချက်ကတော့ အလျင်အစကနဦးကတည်းက
 သူလုပ်ခဲ့တဲ့ စမ်းသပ်မှုတစ်ခုပါ။ အတော့်ကို တိုးတက်လာပေမဲ့ သိပ်မကောင်း
 လှပါဘူး။ သူထုတ်လုပ်တဲ့ဆပ်ပြာ (ကိုကိုးထောပတ်ဆီ၊ ဟင်းရွက်ဆီတွေက
 နေ ထုတ်လုပ်တဲ့ဆပ်ပြာ) တွေကို အတ္တလန်တန်မြို့က ဆိုင်တစ်ဆိုင်မှာ
 ကိုယ်တိုင်တောင် ရောင်းခဲ့ပါသေးတယ်။ မိလ်တန်ဟာ ဝယ်သူတွေ ဈေး

သက်သာအောင် နို့
မပါတဲ့ ရေခဲမုန့်၊
တရုတ်နံနံ၊ တရုတ်
မုန့်လာဥ၊ မုန့်လာဥနီ
အနံ့အရသာတွေနဲ့
ချောကလက်မျိုးတွေ
ကိုတောင် ထုတ်လုပ်
ကြည့်ခဲ့ ပါတယ်။
အဲဒီထဲက စိတ်ကူး
တချို့က အလုပ်ဖြစ်
ခဲ့ပါတယ်။

၁၉၃၀ မှာ ပိလ်
တန်ဟာ 'ဟိုက်ပွိုင့်'
အမည်ရှိ သူ့ရဲ့အိမ်
ကို မြို့အတွက် လှူ
ဒါန်းခဲ့တယ်။ ဂေါက်
ကလပ် အတွက်
ကလပ် အဆောက်

အင်္ဂါ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၄၁ မှာ ဂေါက်ကွင်းအတွက် ဘင်ဟိုဂန်ကို
ငှားရမ်းခဲ့တယ်။ နောက်ပိုင်းမှာ ဟိုဂန်ဟာ ကမ္ဘာ့အကြီးကျယ်ဆုံးဂေါက်သီး
အားကစားသမားတွေထဲက တစ်ယောက် ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

ဟိုဂန်နဲ. တာရှီ

မိလိတန်ဟာဂီဟာ ချောကလက်နယ်ပယ်မှာ နာမည်ကြီး
 ပါ။ ဘင်ဟိုဂန်ကလည်း ဂေါက်အားကစားလောကမှာ နာမည်
 ကြီး ဖြစ်လာခဲ့သူပါ။ မိလိတန်က ဟာဂီဂေါက်ကလပ်ရဲ့
 ကြေးစားဂေါက်သီး အားကစားသမား အကြီးအကဲအဖြစ်
 ဟိုဂန်ကို ၄၁ ရမ်းလိုက်တဲ့အခါ ပြိုင်ပွဲတွေမှာ ဆက်လက်ယှဉ်ပြိုင်
 ဖို့လည်း အချိန်ပေးခဲ့တယ်။ ဟိုဂန်ဟာ ဟာဂီဂေါက်ကလပ်မှာ
 ၁၀ နှစ်ခန့် အလုပ်လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီကာလအတွင်း ဂေါက်
 လောကက အဓိက ပြိုင်ပွဲကြီးတွေ အပါအဝင် ပြိုင်ပွဲပေါင်း
 များစွာမှာ အနိုင်ရ ခိုလ်စွဲခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်မှာတော့
 ဆိုးဝါးတဲ့ကားမတော်တဆမှု ဖြစ်ခဲ့တယ်။ လူအတော်များများက
 သူ ပြန်မကစားနိုင်တော့ဘူးလို့ ယူဆခဲ့ကြတယ်။ ဟာဂီဂေါက်
 ကလပ်က သူပြန်ကောင်းလာတဲ့အထိ တူညီထောက်ပံ့ခဲ့ပြီး ပြန်
 ကစားနိုင်ရုံသာမက ၁၉၅၀ ခုနှစ်၊ အမေရိကန် အိုးပင်းပြိုင်ပွဲ
 ကြီးမှာတောင် ခိုလ်စွဲခဲ့ပါသေးတယ်။ ဟိုဂန်ရဲ့ ကျော်ကြားမှု
 ကြောင့် ဟာဂီကျေးလက်ကလပ်လည်း နာမည်ကြီးခဲ့ပါတယ်။
 ဟာဂီဂေါက်တွင်းမှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဝီလျီအေ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်
 အမျိုးသားချန်ပီယံရှစ်ပြိုင်ပွဲလို ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အဆင့်
 ပြိုင်ပွဲကြီးတွေကို လက်ခံကျင်းပနေဆဲပါ။

မိလ်တန်ဟာ အားလပ်ချိန်ပို ရလာပြီး ဟာရီမြို့ထဲ ကားလျှောက်
 မောင်းရတာကို နှစ်သက်ပါတယ်။ စက်ရုံအဆောက်အဦတွေနဲ့ ကျောင်းဘက်
 ကို သွားလည်တတ်ပါတယ်။ တစ်ခါတစ်ရံ မြို့ခန်းမက သူ့ပုံတူပန်းချီကားကြီး
 အောက်မှာ ထိုင်တတ်ပါတယ်။ လူတွေ သူ့အကြောင်း ဘာတွေပြောနေသလဲ
 သိရအောင် သတင်းစာဖတ်လေ့ ရှိပါတယ်။

မိလ်တန်ဟာ ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလထဲမှာ ၈၈ နှစ်ပြည့်မွေးနေ့
 ကျင်းပခဲ့တယ်။ မိတ်ဆွေတချို့က သူ့ရဲ့မိသားစုအိမ်ဟောင်းလေးမှာ ပါတီ
 ပွဲတစ်ပွဲ ပြုလုပ်ပေးခဲ့ကြတယ်။ သူ့မွေးဖွားခဲ့ရာ၊ နောက်တော့ အင်မတန်
 ကျော်ကြားလာမယ့် နို့ချောကလက်ကို စမ်းသပ်ဖန်တီးခဲ့ရာ နေရာပေါ့။
 အဲဒီနောက် ရက်အနည်းငယ်အကြာမှာပဲ အသက်ရှူရခက်ခဲတဲ့ ဝေဒနာ
 ခံစားလာရပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၃ ရက်နေ့မှာ အူရောင်
 ငန်းဖျားရောဂါနဲ့ ကွယ်လွန်ခဲ့ရပါတယ်။

ဟာရှီချောကလက်ကုမ္ပဏီက ဆက်လက် လည်ပတ်နေဆဲပါ။ မိလ်တန် ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ကုမ္ပဏီဟာ 'ရိုးစိပ်းနပ် ဘတ္တာကပ်စ်'၊ 'နတ်ရေးဂျီးယပ်စ်' စတဲ့ ကင်ဒီအသစ်တွေ ထပ်မံထုတ်လုပ် ခဲ့ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် တွစ်ဇလားစ် နွယ်ချိုနဲ့ အိုက်စ်ဘရိတ္တားစ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့လို အခြားကင်ဒီကုမ္ပဏီတွေကိုလည်း ဝယ်ယူခဲ့ပါတယ်။ တကယ့်ကိုကြီးမားတဲ့ ကင်ဒီအင်ပါယာကြီးပေါ့။

အဲဒီ အင်ပါယာကြီးကို မိလ်တန်ဟာရှီဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတည်းက ဖန်တီး ထူထောင်ခဲ့တာပါ။

မိလိတန်ဟာရီ၏ ၁၁၀ ဖြစ်စဉ်

- ၁၈၅၇ - မိလိတန်ဟာရီ ပင်ဆိလ်ဝေးနီးယားမှာ မွေးဖွား။
- ၁၈၇၀ - ဟာရီ ကျောင်းသင်ပညာရေးကို စွန့်လွှတ်ခဲ့။
- ၁၈၇၂ - ပင်ဆိလ်ဝေးနီးယားပြည်နယ်၊ လန်ကက်စတာမြို့၊ ရွှင်းယားရဲ့ ကင်ဒီဆိုင်မှာ အလုပ်ရခဲ့။
- ၁၈၈၂ - ဖိလာဒဲလ်ဖီးယားက ဟာရီစတိုးဆိုင် ပိတ်ခဲ့ရ။ ကော်လိုရာဒိုကို ပြောင်းရွှေ့။
- ၁၈၈၆ - ဟာရီ လန်ကက်စတာ ကာရာမဲလ်ကုမ္ပဏီ တည်ထောင်။
- ၁၈၉၃ - ကမ္ဘာကိုလံဘီယန်ကုန်စည်ပြပွဲကြီး ချီကာဂိုမှာ ဖွင့်လှစ်။ ဟာရီ ကုန်စည်ပြပွဲမှာ တွေ့ခဲ့ရတဲ့ ချောကလက်စက်တွေ ဝယ်ယူခဲ့။
- ၁၈၉၈ - ကက်သရင်း 'ကပ်တီ' ဆွီးနီနဲ့ လက်ထပ်။
- ၁၉၀၀ - လန်ကက်စတာကာရာမဲလ်ကုမ္ပဏီကို ဒေါ်လာ ၁ သန်းနဲ့ရောင်း။
- ၁၉၀၃ - ဟာရီပင်ဆိလ်ဝေးနီးယားမှာ တည်ရှိတဲ့ ဟာရီချောကလက် စက်ရုံ လုပ်ငန်းစတင်။
- ၁၉၀၉ - မိဘမဲ့ယောက်ျားလေးများအတွက် ဟာရီစက်မှုကျောင်း ဖွင့်လှစ်။
- ၁၉၁၅ - ကပ်တီဟာရီ ကွယ်လွန်။
- ၁၉၁၈ - ဟာရီ ကုမ္ပဏီက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံငွေအလုံးစုံကို ဟာရီကျောင်းကို ပေးအပ် လှူဒါန်းခဲ့။
- ၁၉၃၃ - ကမ္ဘာစီးပွားပျက်ကပ်ကာလအတွင်း ဟာရီဟိုတယ် ဖွင့်လှစ်။
- ၁၉၄၅ - မိလိတန်ဟာရီ ကွယ်လွန်။

ကျမ်းပြုစဉ်

- ၁၈၆၁ - အမေရိကန်ပြည်တွင်းစစ် စတင်။
- ၁၈၆၅ - သမ္မတအေဘရာဟမ်လင်းကင်း လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံရ။
- ၁၈၇၆ - အယ်လက်ဇန္ဒားဂရေဟမ်ဘဲလ် ကမ္ဘာပေါ်မှာ ပထမဆုံး တယ်လီဖုန်း ခေါ်ဆိုမှု ပြုလုပ်။
- ၁၈၇၉ - သောမတ်စ်အက်ဒီဆင် လျှပ်စစ်မီးလုံးကို ပြီးပြည့်စုံတဲ့အထိ ဖန်တီး နိုင်ခဲ့။
- ၁၈၈၆ - ကိုကာကိုလာ စတင်ဖြန့်ချိရောင်းချ။
- ၁၉၂၈ - ခုနှစ်မှာ ကိုကာကိုလာကုမ္ပဏီက ဟာရီလုပ်ငန်းက သကြား အများစုကို ဝယ်ယူ။
- ၁၈၈၈ - ပထမဆုံး ကိုဒတ်ကင်မရာက လူတိုင်း ဓာတ်ပုံရိုက်နိုင်အောင် ဈေးကွက်တင် ရောင်းချခဲ့။
- ၁၉၀၈ - ဟင်နရီဖော့ဒ်ရဲ့စက်ရုံက ပထမဆုံးမော်ဒယ် တီကားကို အပြီးသတ် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး လူသန်းပေါင်းများစွာ ဝယ်ယူနိုင် အောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့။
- ၁၉၁၇ - ဥရောပမှာဖြစ်ပွားတဲ့ ပထမကမ္ဘာစစ်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ပါဝင်တိုက်ခိုက်။
- ၁၉၂၇ - ချားလ်စ်လင်းဘာ့ဂ် အတ္တလန်တိတ်သမုဒ္ဒရာကို လေယာဉ်နဲ့ တစ်ကိုယ်တော် ဖြတ်ပျံသန်းနိုင်တဲ့ ပထမဦးဆုံးပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လာ။
- ၁၉၂၉ - စတော့ဈေးကွက် ပြိုကွဲ၊ ကမ္ဘာစီးပွားပျက်ကပ်ကြီး စတင်။
- ၁၉၃၉ - ဥရောပမှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး စတင်ဖြစ်ပွား။
- ၁၉၄၁ - ဂျပန်က (အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု) ဟာဝိုင်အီက ပုလဲဆိပ်ကမ်းကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီးနောက် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ကြီးထဲ ဝင်ရောက်။
- ၁၉၄၅ - ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ပြီးဆုံး။